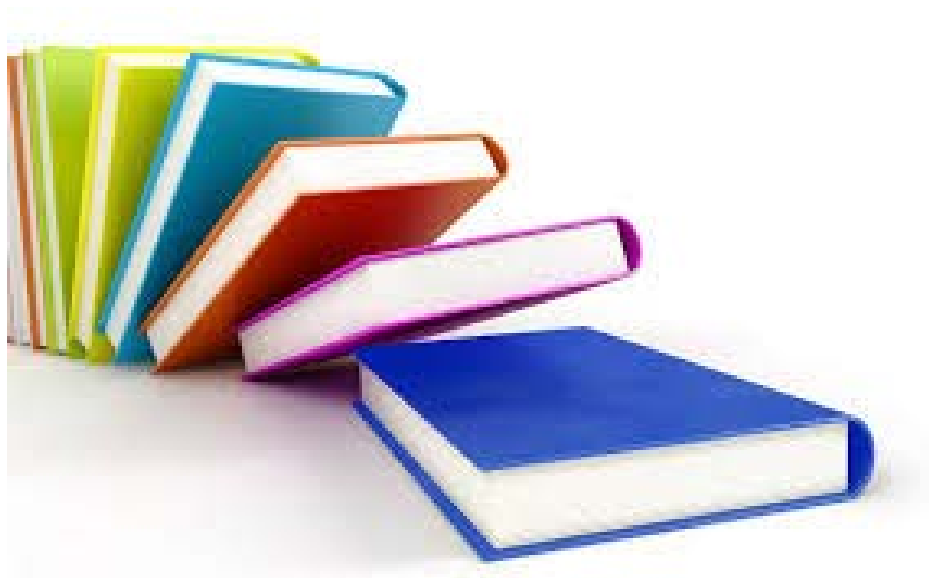

**P
R
O
G
R
A
M
A
S**

Optativas

2022-2023

Índice Optativas

Asignadas a 3º curso – 1ºcuadrimestre

Páx

- **Traballo Social no Ámbito da Educación.....4**
- **Traballo Social con Menores.....9**
- **Traballo Social con Persoas con Discapacidade.....13**
- **A Investigación Cualitativa en Traballo Social (*).....17**

()sen docencia, só matriculable repetidores*

Asignadas a 3º curso – 2ºcuadrimestre

Páx

- **Traballo Social e Xénero.....20**
- **Traballo Social no Ámbito da Saúde Mental.....25**
- **Traballo Social con Maiores.....29**
- **Traballo Social e Inclusión Social.....33**

Asignadas a 4º curso – 1ºcuadrimestre

Páx

- **Traballo Social e Adicións39**
- **Mediación e Xestión do Conflito en TS.....43**
- **TS, Procesos Migratorios e Diversidade Cultural.....47**
- **Traballo Social no ámbito da Iniciativa Social.....52**

Optativas asignadas a 3º curso

1º cuatrimestre

O alumnado de 4º pode matricularse nas materias optativas asignadas a 3º

A asignación a un curso concreto repercute únicamente na elaboración dos horarios dese curso

G3171341 – Traballo Social no Ámbito da Educación (O Traballo Social: conceptos, métodos, teoría e aplicación) - Curso 2022/2023

Información

- **Créditos ECTS**
- Créditos ECTS: 6.00
- **Total: 6.0**

Outros Datos

- **Tipo:** Materia Ordinaria Grao RD 1393/2007
- **Departamentos:** Campus Norte
- **Áreas:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Centro:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Convocatoria:** 1º Semestre de Titulacións de Grao
- **Docencia e Matrícula:** Terceiro Curso

Profesora: Paula Frieiro Padín

Programa

Obxectivos da materia

- Coñecer o marco normativo, estrutura e funcionamento do sistema educativo.
- Coñecer e comprender de forma crítica as diferentes perspectivas teóricas e metodolóxicas en Traballo Social no ámbito da educación.
- Coñecer e ser capaz de aplicar os métodos específicos para o Traballo Social no ámbito educativo.
- Ser capaz de identificar os comportamentos de risco.
- Ser capaz de aplicar os métodos de valoración das necesidades e as opcións posibles para orientar unha estratexia de intervención.
- Ser capaz de desenvolver os principais métodos de apoio individual e familiar.
- Ser capaz de promover redes sociais para facer fronte a necesidades no ámbito da educación.
- Ser capaz de aplicar as estratexias de resolución de conflitos por medio da negociación e a mediación.
- Coñecer e ser capaz de xestionar e avaliar as políticas e os recursos sociais existentes a nivel territorial no ámbito da educación.

Contidos

Bloque I: Antecedentes do traballo social no ámbito educativo: o sistema educativo a debate.

1. Orixe e evolución do traballo social no ámbito da educación: coñecer e sentir para transformar.
2. O sistema educativo en España a debate: análise e reflexión desde as experiencias.

Bloque II: Intervención do traballo social no ámbito educativo: as metodoloxías participativas.

3. A educación popular feminista e interseccional para transformar a vida. As metodoloxías participativas.
4. Os Equipos de Orientación. A Rede dos Equipos de Orientación Específicos en Galicia. A rede de acompañamento e orientación persoal e familiar de Galicia (RAOGAL).
5. Prevención, detección e intervención desde o traballo social no eido educativo: funcións do Traballo Social, ámbitos e intervención ante realidades diversas (absentismo, fracaso educativo, malos tratos, abuso sexual, TDHA, Bullying, cyberbullying, violencia escolar, discapacidade, diversidade afectivo- sexual, diversidade cultural, desprotección, adiccións, suicidio, entre outras).

Bloque III. O traballo social como ponte de unión entre escola-alumnado-familia-comunidade.

6. Apoio e intervención coa comunidade educativa: exemplos desde a práctica.
7. Coeducación, participación, coordinación e convivencia saudable. A mediación ante situacións de conflito.

Bloque IV. O traballo social educativo na actualidade: visión de futuro.

8. Retos da educación: construción colectiva desde o traballo social.

Bibliografía básica e complementaria

BÁSICA

- Castro, C. e Pérez, J. (2017). El trabajo social en el entorno educativo español. *Revista Castellano-Manchega de Ciencias Sociales, Barataria*, 22, 215-226. <https://doi.org/10.20932/barataria.v0i22.309>
- Colegio Oficial de Diplomados en Trabajo social y Asistentes Sociales de Madrid. (2007). Trabajo Social y Educación. [Monografía]. *Revista Trabajo Social Hoy*.
- Fernández, D. (2011). *Trabajo Social en el campo educativo*. Consejo General del Trabajo Social.
- Puyol, B. e Hernández, M. (2009). Trabajo Social en Educación. *Revista Currículum*, 22, 97-117.

COMPLEMENTARIA

- Abarca, F. (2016). La metodología participativa para la intervención social: reflexiones desde la práctica. *Revista Ensayo Pedagógico XI*(1),87-109.
- Alemany, C. (2019). *Por qué necesitamos trabajadores/as sociales en la escuela*. <https://medium.com/@carmen.alemany/por-qu%C3%A9-necesitamos-trabajadores-as-sociales-en-la-escuela-2dc42e94f5cc>
- Allen-Meares, P. (2012). *Social Work Services in Schools*. Pearson.
- Ara, A. e Huber, B. (2021). *Metodologías participativas: procesos grupales*. Colectivo de Mujeres de Matagalpa.
- Barudy, J. e Dantagnan, M. (2007). *Los buenos tratos a la infancia: Parentalidad, apego y resiliencia*. Gedisa.
- Casas, C. (2011). El profesor y la sistémica. Modelo fásico como intervención escolar. *Mosaico, Revista de la Federación Española de Asociaciones de Terapia Familiar*, 48, 44-55.
- Consellería de Educación, Universidade e Formación Profesional. (2018). *Protocolo educativo para la prevención, detección y tratamiento del acoso escolar y ciberacoso*. <http://www.edu.xunta.gal/portal/Educonvives.gal>
- Consellería de Educación, Universidade e Formación Profesional. (2019). *Protocolo de prevención, detección e intervención del riesgo suicida en el ámbito educativo*. <https://libreria.xunta.gal/es/protocolo-de-prevencion-deteccion-e-intervencion-del-riesgo-suicida-en-el-ambito-educativo>
- Consellería de Educación, Universidade e Formación Profesional. (2019). *Protocolo para a intervención psicoeducativa da dislexia e/ou outras dificultades específicas da aprendizaxe*. <http://www.edu.xunta.gal/portal/node/30104>
- Consellería de Educación, Universidade e Formación Profesional. (2019). *Protocolo para a atención educativa ao alumnado con altas capacidades intelectuais*. <http://www.edu.xunta.gal/portal/node/28890>
- Fernández Zurbarán, P. (2018). *Guía para profesionales ante chicas adolescentes que sufren violencia de género: saber, mirar, saber acoger, saber acompañar*. Instituto Andaluz de la Mujer.
- Ferraz, M. (2006). Trabajo Social y convivencia escolar: Apuntes para una intervención eficaz. *Servicios Sociales y Política Social*, 76, 87-101.
- Freire, P. (2012). *Pedagogía del Oprimido*(2ª ed.). Siglo XXI.
- García, N. e Noguero, V. (2005). *Infancia maltratada. Manual de Intervención*. EOS.
- Horno, P. (2013). *Escuchando mis tripas: Programa de prevención del abuso sexual en educación infantil*. Boira.
- JASS Mesoamérica (s.f) *El poder vital transformador desde la educación popular feminista*. <https://www.justassociates.org/es/publicaciones/aprendizaje-evaluacion>
- Jousoro, K. e Aranguren, E. (2019). *El trabajo social en el sistema educativo vasco, una apuesta social y política*. *Zerbitzuan*, 68, 25-35.
- Micucci, J.A. (2005). *El adolescente en la terapia familiar: Cómo romper el ciclo del conflicto y el control*. Amorrortu.
- Naciones Unidas. (1990). *Convención sobre los Derechos del Niño*. <https://www.ohchr.org/sp/professionalinterest/pages/crc.aspx>
- Observatorio Galego da Violencia de Xénero. (2020). *Guía de actuación ante casos de violencia de xénero no ámbito educativo*. Vicepresidencia e Consellería de Presidencia, Administracións Públicas e Xustiza.
- Pichardo, J.I. e Stéfano, de, M. (2020). *Somos diversidad: Actividades para la formación de profesionales de la educación formal y no formal en diversidad sexual, familiar, corporal, y de expresión e identidad de género*. Grupo de Investigación Antropología, Diversidad y Convivencia, Universidad Complutense de Madrid.
- Powell, B., Cooper, G., Hoffman, K. e Marvin, B. (2019). *La intervención del círculo de seguridad: cómo mejorar el apego entre las relaciones entre padres e hijos mediante la intervención temprana*. ELEFThERIA.
- Robinson, K. (2015). *Escuelas creativas: La revolución que está transformando la educación*. Grijalbo.
- Sánchez, M. (2009). *Cómo educar en la diversidad afectivo-sexual en los centros escolares: orientaciones prácticas para la ESO*. Catarata.
- Secretaría del Observatorio de la Infancia e Save the Children (Coords.). (2008). *Protocolo básico de intervención contra el maltrato infantil*. Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales.
- Tonucci, F. (2020). *¿Puede un virus cambiar la escuela?*. Graó.
- Tonucci, F. (2017). *Enseñar o aprender*. Losada.
- Tonucci, F. (2020). *A cidade dos nenos*. Kalandraka.
- Xunta de Galicia. (2014). *Protocolo de consenso sobre TDAH na infancia e na adolescencia nos ámbitos educativo e sanitario*. <https://www.edu.xunta.gal/portal/node/12908>
- Xunta de Galicia (s.f.). *Protocolo Educativo para a Prevención e o Control do absentismo escolar en Galicia*.

<http://www.edu.xunta.gal/portal/node/18449>

- Xunta de Galicia. (2014). *Instrucións do 31 de xaneiro de 2014 da dirección xeral de educación, formación profesional e innovación educativa polas que se traslada o protocolo educativo para a prevención e o control do absentismo escolar en Galicia*. <http://www.edu.xunta.gal/portal/node/18449>
- Xunta de Galicia. (2015). *Estratexia Galega de Convivencia Escolar 2015-2020*. <https://www.edu.xunta.gal/portal/es/node/15194>
- Xunta de Galicia. (2016). *Protocolo educativo para garantir a igualdade, a non discriminación e a liberdade de identidade de xénero*. <http://www.edu.xunta.gal/portal/es/node/18883>
- Xunta de Galicia. (2019). *Protocolo para a atención educativa ao alumnado con discapacidade auditiva*. <http://www.edu.xunta.gal/portal/node/27080>
- Xunta de Galicia. (s.f). *Protocolo tratamento educativo do alumnado con trastorno do espectro do autismo (TEA)*. <http://www.edu.xunta.gal/portal/node/18477>

Competencias

Xenéricas:

Competencias

Xenéricas:

- Posuír e comprender os coñecementos que definen ao Traballo Social como disciplina científica, incluíndo as súas teorías, métodos e ámbitos de aplicación, a un nivel que se apoia nas publicacións máis avanzadas e inclúe algúns dos aspectos máis relevantes que están na vangarda do coñecemento neste campo.
- Saber aplicar eses coñecementos na súa actividade profesional e saber elaborar e defender argumentos sobre as cuestións que incumben ao Traballo Social, facendo uso dos seus coñecementos sobre a realidade social, as teorías, os modelos e os métodos científicos propios.

Específicas:

- Establecer relacións profesionais ao obxecto de identificar a forma máis adecuada de intervención.
- Coñecer estratexias para intervir con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para axudarlles a tomar decisións ben fundamentadas acerca das súas necesidades, circunstancias, riscos, opcións preferentes e recursos.
- Valorar as necesidades e opcións posibles para orientar unha estratexia de intervención.
- Saber responder a situacións de crises valorando a urxencia das situacións, planificando e desenvolvendo accións para facer fronte ás mesmas e revisando os seus resultados.
- Adquirir habilidades para interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para conseguir cambios, para promocionar o desenvolvemento dos mesmos e para mellorar as súas condicións de vida por medio da utilización dos métodos e modelos de Traballo Social, facendo un seguimento con regularidade dos cambios que se producen ao obxecto de preparar a finalización da intervención.
- Saber identificar e traballar cos comportamentos que representan un risco para o sistema cliente identificando e avaliando as situacións e circunstancias que configuran devandito comportamento e elaborando estratexias de modificación dos mesmos.
- Coñecer e utilizar a mediación como estratexia de intervención destinada á resolución alternativa e complementaria de conflitos en diversos ámbitos, tales como o familiar, escolar, comunitario e intercultural.

Transversais:

- Capacidade de análise e síntese.
- Capacidade de comunicación oral e escrita.
- Capacidade de traballo en equipo.
- Capacidade para as relacións interpersoais.
- Capacidade de razoamento crítico.
- Capacidade de compromiso ético.
- Capacidade de aprendizaxe autónoma.
- Capacidade de motivación pola calidade.

Metodoloxía da ensinanza

A metodoloxía utilizada combina a docencia de clases expositivas, interactivas, titoría en grupo reducido e o traballo persoal. Preténdese que o alumnado, individual e/ou en equipo, desenvolva actividades de participación activa: traballo con textos e/ou datos, estudo de casos, aplicación de teorías, técnicas, destrezas e habilidades a supostos prácticos, análise de vídeos, entre outras.

A finalidade das clases expositivas é a explicación dos aspectos básicos de cada tema establecidos no programa, proporcionando a información necesaria que permita ao alumnado a aprendizaxe autónoma e colectiva.

A docencia interactiva pretende que o alumnado, individual e/ou de forma grupal, desenvolva actividades de participación activa, como as sinaladas no primeiro parágrafo deste apartado.

Nas titorías presenciais en grupo reducido, dinamízase, orienta e supervísase o traballo autónomo do alumnado, á vez que permite facer un seguimento e orientación de tarefas e actividades de desenvolvemento individual e/ou colectivo da docencia expositiva e interactiva.

A través das titorías individuais asesórase ao alumnado para o desenvolvemento das actividades propostas e, ademais, é un espazo de encontro no que se poden clarificar dúbidas, facer achegas, entre outros aspectos.

Preténdese que o alumnado, individual e colectivamente, participe de forma activa na construción de coñecementos. Para iso levaranse a cabo metodoloxías participativas. Estas describíense como un proceso vivo, dinámico, que se desenvolve en interacción, para xerar reflexión compartida sobre o que se fai, se busca, aspira e desexa desde unha visión colectiva. Implican intercambio e relación integral entre a práctica e a teoría. Implican un esforzo permanente e sistemático de análise, estudo, reflexión da realidade, dos proxectos e prácticas de intervención que se levan a cabo. Por tanto, implican recoller feitos, situacións, contidos, conceptos, valores, traballar coas emocións; así como coa realidade nos seus diversos aspectos, e/ou interpretacións. Para iso, levaranse a cabo actividades participativas (visuais, auditivas, corporais, vivenciais, de descubrimento individual e colectivo), vinculas ao contexto, a casos, experiencias, aplicando técnicas, destrezas, habilidades, entre outras. Ademais, combinarase o anterior co uso e análise de material audiovisual e bibliográfico.

Poderán producirse cambios na metodoloxía da materia cando así sexa acordado entre a profesora e o alumnado e sempre que supoña unha mellora para a aprendizaxe.

Sistema de avaliación da aprendizaxe

A avaliación da materia realízase mediante avaliación continua e a superación de exames.

A avaliación mediante exames ten un peso do 60% sobre a cualificación global, polo que o peso da avaliación continua é do 40%.

É necesario alcanzar unha puntuación igual ou superior a 2,0 sobre 4,0 puntos, na avaliación continua, para poder sumarlle a puntuación do exame ou exames.

CONTIDO DA AVALIACIÓN CONTINUA E PUNTUACIÓN MÁXIMA: (4 PTOS)

- Actividades de construción teórica do coñecemento a partir de dinámicas en clases expositivas e participación nestas: 1,4 puntos.
- Actividades interactivas e/ou vinculadas a estas: 1,4 puntos.
- Outros traballos en equipo e/ou individuais: 1,2 puntos.

As puntuacións das actividades de avaliación continua poderán verse modificadas, previo acordo co alumnado, sempre que se valore que contribúe a unha distribución máis equitativa nas puntuacións destas. Na Guía da Materia que se entrega ao comezo das clases especificaranse as actividades previstas a realizar, as pautas e a puntuación para cada unha delas, contemplando, de ser o caso, as modificacións en relación co programa.

PERSOAS CON DISPENSA DE ASISTENCIA

O alumnado que teña concedida dispénsaa de asistencia seguirá a seguinte modalidade de avaliación:

- Exame: 60%.
- Avaliación continua: 40%.

As actividades de dispensa de asistencia colgaranse na web da EUTS (www.euts.es), no apartado da materia de Traballo Social e Xénero, en concreto, no espazo destinado a dispensa de asistencia. Neste espazo tamén se colgarán as pautas de entrega de traballos, as puntuacións e os prazos estipulados para a entrega das tarefas. Do mesmo xeito que na modalidade presencial, só se sumará a nota do exame á avaliación continua, cando nesta última se acade unha puntuación igual ou superior a 2 puntos.

O alumnado con dispensa de asistencia terá que contactar coa docente, por correo electrónico (pfrieiro@euts.es) nun prazo non superior a cinco días hábiles desde a data de publicación da acta na que figura a resolución favorable de dispensa de asistencia.

SISTEMA DE CONTROL DE ASISTENCIA

O sistema de control de asistencia é o establecido polo centro.

O prazo e os motivos polos que se poden xustificar as faltas de asistencia son os establecidos na Normativa de asistencia a clase nos ensinos adaptados ao Espazo Europeo de Educación Superior (Acordo do Consello de Goberno da USC do 25 de marzo de 2010).

No caso de non asistir á clases nas que se realizan tarefas con puntuación e se teñan xustificadas as faltas de asistencia, pódense compensar estas, coa elaboración de traballos e exercicios encomendados pola profesora. unha vez se teña confirmación da xustificación da/s falta/s de asistencia, o/o alumno/a ten que poñerse en contacto coa profesora, a través de correo electrónico (pfrieiro@euts.es) nun prazo máximo de cinco días hábiles, a contar desde a data da resolución favorable da falta ou faltas xustificadas.

Para a entrega de traballos derivados de faltas xustificadas establécese un prazo de entrega, en concreto, cinco días hábiles desde que a persoa alumna recibe a tarefa ou tarefas por parte da docente. Fóra deste prazo non se procederá á súa revisión e, por tanto, non se puntuarán.

SISTEMA DE RECUPERACIÓN

- A recuperación do exame realizarase nas datas oficialmente establecidas.
- Os traballos realizados nas clases só se poderán recuperar cando se teña unha resolución favorable da falta xustificada.
- As persoas que non entreguen as actividades programadas nos prazos estipulados, salvo causas debidamente xustificadas e acreditadas, non poderán recuperalas na primeira convocatoria.
- A puntuación das actividades realizadas nas clases interactivas, salvo que a falta estea xustificada, non se poderá recuperar na segunda convocatoria.

Poderase solicitar que se garden as notas alcanzadas durante dous cursos académicos. Para iso, o alumnado debe solicitalo por escrito, mediante correo electrónico á docente (pfrieiro@euts.es). O prazo máximo estipulado para esta solicitude é o último día de setembro do curso académico seguinte Tempo de estudos e de traballo persoal que debe adicar un estudante para superala

- Estudo autónomo individual ou en grupo: 50 horas
- Exercicios: 15 horas
- Lectura de textos: 10 horas
- Elaboración de traballos, visualización de material: 20 horas
- Preparacións de exposicións e debates: 4 horas

TOTAL: 99 horas

Recomendacións para o estudo da materia

A participación nas clases é fundamental para a integración dos coñecementos teóricos e prácticos, e para que o alumnado sinta a maior vinculación cos contextos profesionais.

Recoméndase, durante o desenvolvemento temporal da materia, manter un contacto periódico coa profesora encargada para a clarificación e a orientación bibliográfica precisa para poder afondar nos aspectos de maior interese.

Observacións

Para os casos de realización fraudulenta de exercicios ou probas será de aplicación o recollido na Normativa de avaliación do rendemento académico do alumnado e de revisión de cualificacións.

Recoméndase ler a guía da materia que se facilita ao alumnado o primeiro día de clase, nela amplíanse os contidos do programa, en canto a planificación, datas importantes, actividades, puntuacións de estas, pautas de entrega de traballos, bibliografía, entre outros aspectos.

G3171345 - Traballo Social con Menores (O Traballo Social: Conceptos, Métodos, Teorías e Aplicación) - Curso 2022/2023

Información

- **Créditos ECTS**
- Créditos ECTS: 6.00
- **Total: 6.0**

Outros Datos

- **Tipo:** Materia Ordinaria Grao RD 1393/2007
- **Departamentos:** Campus Norte
- **Áreas:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Centro:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Convocatoria:** 1º Semestre de Titulacións de Grao
- **Docencia e Matrícula:** Terceiro Curso

Profesora: Mª Elena Puñal Romarís

Programa

Obxectivos da materia

- Coñecer o marco normativo, estrutura e funcionamento da atención social aos menores en situación de protección e conflito social.
- Coñecer os principais métodos e técnicas para interactuar con menores para promover cambios, desenvolvementos e mellorar as súas oportunidades vitais.
- Coñecer e ser capaz de aplicar os métodos específicos para intervenir con menores.
- Ser capaz de aplicar os métodos de valoración das necesidades e as opcións posibles para orientar unha estratexia de intervención.
- Ser capaz de promover redes sociais para facer fronte ás necesidades.
- Ser capaz de identificar os comportamentos de risco.
- Ser capaz de detectar e afrontar situacións de crise no medio familiar, valorando a urxencia das situacións, planificando e desenvolvendo accións para facer fronte ás mesmas e revisando os seus resultados.
- Coñecer e ser capaz de xestionar e avaliar as políticas e os recursos sociais existentes a nivel territorial no ámbito de menores.
- Ser capaz de deseñar e implementar proxectos de intervención desde o Traballo Social con menores.

Contidos

- I.- Notas históricas da atención ao menor e marco conceptual
- II.- Encadre institucional e política social da atención a menores.
- III.- Marco xurídico regulador
- IV.- Atención aos menores en situación de desprotección
- V.- Menores en situación de conflito social
- VI.- A figura profesional do/a traballador/a social na intervención con menores
- VII.- Recursos sociais no ámbito de menores

Bibliografía básica e complementaria

BIBLIOGRAFIA BÁSICA:

- Brodzinsky, D.M., Schechter, M. e Marantz, R. (2011). *Soy adoptado: La vivencia de la adopción a lo largo de la vida*. Grupo 5.
- Casas, C. (2016). El problema. Las tres "A's": Adopción, Adolescencia y Apego. La solución: intervenciones sistémicas. *Mosaico*, 64, 44-53.
- Cerviño, N. (2016). Familias con hijos adoptados: Problemas y soluciones. Los niños del "Adopción boom" se hacen mayores. Nuevas familias, nuevos retos. *Mosaico*, 64, 63-72.
- Czalbowski, S. (Coord.). (2015). *Detrás de la pared: Una mirada multidisciplinar acerca de los niños, niñas y adolescentes expuestos a la violencia de género*. Desclée de Brouwer.
- Dolan, P. e Brady, B. (2015). *Mentoría de menores y jóvenes: Guía práctica*. Narcea.
- Fernández Baturell, L. (2013). *Intervención con familias y atención a menores en riesgo social*. McGraw-Hill.

- Martín, J. (2005). *La intervención ante el maltrato infantil: Una revisión del sistema de protección*. Ediciones Pirámide.
- Martín, J. (2009). *Protección de menores: Una institución en crisis*. Pirámide.
- Martín Hernández, J. (2019). *Ideología y maltrato infantil*. Herder.
- Navarro, J.J. e Mestre, M. V. (2015). *El marco global de atención al menor*. Tirant Humanidades.
- Sánchez, J., Ridaura M. J. e Arias, C. (2010). *Manual de intervención para familias y menores con conductas de maltrato*. Ed. Tirant lo Blanch.
- Soriano, A. (2001). *Hablamos de maltrato infantil*. San Pablo.

BIBLIOGRAFIA COMPLEMENTARIA:

- Consejo General del Trabajo Social. (2010). *Intervención Social con Infancia y Familia. Revista de Servicios Sociales y Política Social, 90*. Consejo General del Trabajo Social. (2015). *Intervención Social con Infancia y Adolescencia. Revista de Servicios Sociales y Política Social, 107*. Dirección Xeral de Familia. (2002). *Guía para a detección do maltrato infantil*. Xunta de Galicia.
- Escudero, V (2011). Impacto de la violencia de género sobre niños, niñas y adolescentes. Guía de intervención http://www.meniños.org/violencia_de_genero.pdf
- Escudero, V. (2011). *Adolescentes y familias en conflicto. Terapia familiar centrada en la alianza terapéutica: Manual de tratamiento*. <http://meniños.org/manual.pdf>
- Fernández Millán, J.M., Hamido, A. e Fernández Navas, M. (2011). *Educación social y atención a la infancia*. Ediciones Pirámide.
- Galli, J. e Viero, F. (2001). *El fracaso de la adopción. Prevención y reparación*. LDM Ediciones.
- Gállego, F. (2009). *SOS... Mi chico me pega pero yo le quiero: Cómo ayudar a una chica joven que sufre malos tratos en su pareja*. Ediciones Pirámide.
- García Alba, J. (Coord.). (2005). *La adopción: situación y desafíos de futuro*. Editorial CCS.
- García Dieguez, N. e Noguero, V. (2007). *Infancia maltratada: Manual de intervención*. Eos.
- Isa, F. A. (2009). *Acogimiento familiar y adopción. Un aporte interdisciplinario en materia de infancia*. Espacio Editorial.
- Lázaro, I. E. e Molinero, E. (Coords.). (2009). *Adolescencia violencia escolar y bandas juveniles ¿Qué aporta el derecho?* Tecnos.
- Musito, G., Estévez, E e Jiménez, T. I. (2010). *Funcionamiento familiar, convivencia y ajuste en hijos adolescentes*. Ediciones Cinca.
- Segura, M. (2007). *Jóvenes y adultos con problemas de conduct: Desarrollo de competencias sociales*. Narcea.

Competencias

No Plan de Estudos do Título de Grao en Traballo Social indícase que ás competencias as que contribúe esta asignatura son as seguintes:

Competencias xenéricas:

- Posuír e comprender os coñecementos que definen ao Traballo Social como disciplina científica, incluíndo as súas teorías, métodos e ámbitos de aplicación, a un nivel que se apoia nas publicacións máis avanzadas e inclúe algúns dos aspectos máis relevantes que están na vangarda do coñecemento neste campo.
- Saber aplicar eses coñecementos na súa actividade profesional e saber elaborar e defender argumentos sobre as cuestións que atinxen ao Traballo Social, facendo uso dos seus coñecementos sobre a realidade social, as teorías, os modelos e os métodos científicos propios.

Competencias específicas:

- Ter a capacidade para traballar e valorar de maneira conxunta con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades as súas necesidades e circunstancias, promovendo o cambio, a resolución de problemas nas relacións humanas e o fortalecemento e a liberdade da sociedade para incrementar o benestar e a cohesión.
- Establecer relacións profesionais co obxecto de identificar a forma máis axeitada de intervención.
- Coñecer estratexias para intervir con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para axudarlles a tomar decisións ben fundamentadas acerca das súas necesidades, circunstancias, riscos, opcións preferentes e recursos.
- Valorar as necesidades e opcións posibles para orientar unha estratexia de intervención.
- Ter capacidade para planificar, implementar, revisar e avaliar a práctica do Traballo Social con persoas, familias, grupos, organizacións, comunidades e con outros profesionais, para a promoción do cambio e a resolución de problemas nas relacións humanas.
- Saber responder a situacións de crises valorando a urxencia das situacións, planificando y desenvolvendo accións

para facer fronte ás mesmas e revisando os seus resultados.

- Adquirir habilidades para interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para conseguir cambios, para promocionar o desenvolvendo dos membros e para mellorar as súas condicións de vida por medio da utilización dos métodos e modelos de Traballo Social, facendo un seguimento con regularidade dos cambios que se producen ao obxecto de preparar a finalización da intervención.

- Saber identificar e traballar cos comportamentos que representan un risco para o sistema cliente identificando e avaliando as situacións e circunstancias que configuran dito comportamento e elaborando estratexias de modificación dos mesmos.

Competencias transversais:

- Capacidade de análise y síntese
- Capacidade de comunicación oral e escrita
- Capacidade de traballo en equipo
- Capacidade para as relacións interpersoais
- Capacidade de razoamento crítico
- Capacidade de compromiso ético
- Capacidade de aprendizaxe autónomo
- Capacidade de motivación pola calidade

Metodoloxía da ensinanza

A metodoloxía utilizada combina a docencia de clases expositivas, interactivas, titoría en grupo reducido e o traballo persoal.

Preténdese que o alumnado, individual ou grupalmente, desenvolva actividades de participación activa: discusión de casos; traballo con textos ou datos; aplicación de técnicas, destrezas e habilidades a supostos prácticos, etc.

Como aula virtual, para o desenvolvemento da docencia emprégase a web propia do centro, na que cada materia ten o seu espazo propio, ao que o alumnado accede con chave. Poden empregarse tamén, outras ferramentas da web da USC.

Sistema de avaliación da aprendizaxe

A avaliación da materia realízase, nas dúas oportunidades, mediante a avaliación continua formativa combinada con probas finais. A porcentaxe da avaliación continua na cualificación final é do 40% (4 ptos), polo que o peso da proba final é do 60% (6 ptos)

Contido e puntuación das actividades de avaliación continua:

Exercicio individual de análise de película e artigos sobre a mesma: máximo

0,5 ptos. Participación en debates: 0,5 ptos.

Exercicios de análise de noticias de prensa: máximo 1 pto.

Exercicio grupal de elaboración dun expediente: Ficha social, Historia Social e un Informe Social: máximo 2 ptos.

Na Guía da Materia que se entrega ao comezo das clases, especificase o desenvolvemento da docencia e as indicacións relativas ás tarefas de avaliación continua.

No caso de non asistir ás clases nas que se realizan tarefas puntuables, e se teñan xustificadas as faltas de asistencia, poden compensarse estas tarefas coa elaboración de traballos e exercicios que lle sexan encomendados pola profesora. Unha vez se teña confirmación da xustificación das faltas de asistencia, o/a alumno/a ten que poñerse en contacto coa profesora para o encargo da tarefa compensatoria no caso de que proceda a realización dunha actividade puntuable. Ao efecto, unha vez publicada a resolución na que conste a xustificación da/s falta/s de asistencia, o alumnado ten un prazo de 5 días hábiles, para solicitar á profesora a tarefa para compensar a puntuación correspondente.

A puntuación obtida nas actividades de avaliación continua poderase conservar en cursos posteriores non sendo que algunhas destas actividades sexa eliminada e/ou sexa incorporada algunha nova; neste caso deberá realizarse para poder obter a puntuación correspondente. Por outra parte, se cambia a valoración de cada unha das actividades, a puntuación obtida no seu momento, modificarase pola equivalente actual. O/a alumno/a que non supere a materia, e desexe conservar a puntuación obtida no curso anterior debe comunicalo a través dun correo electrónico dirixido á profesora da materia (malenas@euts.es).

O prazo e os motivos polos que se poden xustificar as faltas de asistencia son os establecidos na Normativa de asistencia a clase nas ensinanzas adaptadas ao Espazo Europeo de Educación Superior (Acordo do Consello de

DISPENSA DE ASISTENCIA

O alumnado que xustifique a imposibilidade de asistir ás clases e teña concedida a dispensa de asistencia, poderá compensar as faltas coa realización de exercicios e traballos de análise de textos seleccionados que deberá entregar por escrito (ver tarefas por dispensa de asistencia na web da materia).

O alumnado que ten concedida a dispensa de asistencia, ten que poñerse en contacto coa profesora, preferentemente por correo electrónico, nun prazo non superior á 5 días hábiles desde a data de publicación da resolución na que se recoñece dita concesión.

PLAXIO E USO INDEBIDO DAS TECNOLOXÍAS

Para os casos de realización fraudulenta de exercicios ou probas será de aplicación o recollido na Normativa de avaliación do rendemento académico dos estudantes e de revisión de cualificacións

Tempo de estudos e de traballo persoal que debe dedicar un estudante para superala

- Estudio autónomo individual ou en grupo: 50 horas
- Exercicios: 15 horas
- Lectura de textos: 10 horas
- Elaboración de traballos, visualización de material: 20 horas
- Preparacións de exposicións e debates: 4 horas

TOTAL: 99 horas

Recomendacións para o estudo da materia

A participación nas clases é fundamental para a integración dos coñecementos teóricos e prácticos, e para posicionar ao alumnado en contextos profesionais.

Recoméndase, durante o desenvolvemento temporal da materia, manter un contacto periódico coa profesora encargada para a clarificación e a orientación bibliográfica precisa para poder afondar nas parcelas de maior interese.

Observacións

Respecto á bibliografía recoméndase tamén consultar a que se presenta na Guía da materia, posto que é mais completa que a que se inclúe neste programa pola limitación de espazo.

G3171351 - Traballo Social con Persoas con Discapacidade (Procesos e Problemas sobre os que actúa o Traballo Social) - Curso 2022/2023

Información

- **Créditos ECTS**
- Créditos ECTS: 6.00
- **Total: 6.0**

Outros Datos

- **Tipo:** Materia Ordinaria Grao RD 1393/2007
- **Departamentos:** Campus Norte
- **Áreas:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Centro:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Convocatoria:** 1º Semestre de Titulacións de Grao
- **Docencia e Matrícula:** Terceiro Curso

Profesora: Mª Purificación García Álvarez

Programa

Obxectivos da materia

- Coñecer o marco normativo de referencia da atención social ás persoas con discapacidade.
- Adquirir os principios dirixidos a igualdade de oportunidades e accesibilidade universal das persoas con discapacidade e ser capaz de valorar as necesidades sociais derivadas das situacións de discapacidade e a súa repercusión na vida das persoas afectadas, e formular estratexias de atención e apoios pertinentes en cada situación.
- Ser capaz de recoñecer as características dos problemas asociados á discapacidade que dan lugar a necesidades de atención e apoios sociais.
- Coñecer e ser capaz de analizar os factores de risco e protección no campo das persoas con discapacidade.
- Coñecer e ser capaz de avaliar as políticas e os recursos sociais existentes a nivel territorial no sector da discapacidade.
- Ser capaz de deseñar e implementar proxectos de intervención desde o Traballo Social con persoas con discapacidade.
- Ser capaz de aplicar modelos e técnicas do Traballo Social na intervención con persoas con discapacidade

Contidos

- I.- Aspectos introductorios e conceptuais
- II.- Clasificacións xerais da discapacidade
- III.- Necesidades sociais das persoas con discapacidade e factores contextuais
- IV.- Legislacións actualizadas
- V.- Entidades, Centros, Organizacións e Asociacións destinadas a atencións das persoas con discapacidade en Galicia
- VI.- Pensións, Prestacións, axudas e subvenións económicas
- VII.- Reformas procesais, civís e penais no ámbito das persoas con discapacidade
- VIII.- Autotutela
- IX.- A persoa con discapacidade e a súa familia
- X.- Foro de vida independente e inserción laboral

Bibliografía básica e complementaria

Bibliografía básica:

- Alemán, C. e García, M. (2013). *Bienestar Social*. Tirant lo Blanc.
- Barton, L. (2008). *Superar las barreras de la discapacidad*. Morata.
- Basoco, J. L. (2003). Persona con discapacidad y sus necesidades: Mejora de la calidad de vida. *Siglo Cero*, 128, 5- 17.
- Consellería de Traballo e Benestar. (2010). *Manual de Formación para Coidadores no contorno familiar*. Xunta de Galicia.
- Consellería de Traballo e Benestar. (2012). *Carta de servicios*. Xunta de Galicia.
- Consellería de Traballo e Benestar. (2012). *Guía informativa sobre protección xurídica e discapacidade*. Xunta de Galicia.

- Crespo, M. e López, J. (2010). *El estrés en cuidadores de mayores dependientes: Cuidarse para cuidar*. Psicología Pirámide

- FEAPS. (2020). *Guía de orientación para padres de personas con deficiencia mental*. FEAPS.

- FEAPS. (2006). *Síndromes y apoyos: Panorámica desde la ciencia y desde las asociaciones*. FEAPS.

-García Alvarez, P. (2011). *Transformación en las esferas de la vida de las cuidadoras/es familiares o de su entorno de personas en situación de dependencia con grado II y III en Galicia*. USC.

-IMSERO. (2000). *Clasificación Internacional de Deficiencias, Discapacidades y Minusvalías*. Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales.

- IMSERSO. (2005). *Cuidado a la Dependencia e Inmigración*. Ministerio de Asuntos Sociales.

- IMSERSO. (2009). *Cuidados de las personas mayores y en situación de dependencia en los hogares españoles. Entorno familiar*. Ministerio de Asuntos Sociales.

- IMSERSO. (2011). *Modelo de Calidad de vida aplicado a la atención residencial de personas con necesidades complejas de apoyo*. Ministerio de Asuntos Sociales.

- Martínez-López, J.M. (Coord) (2020). *Protección social a las personas en situación de dependencia en España*. Pirámide.

- Rolland, J. (2011). *Familia, enfermedad y discapacidad una propuesta desde la terapia sistémica*. Universidad de la Sabana.

- Rovina, B., Cuiyas, E. e Tresera, A. (2009). *Personas, dependencia, calidad de vida y nuevas tecnologías*. Hacer.

- Sierra, Z. (septiembre 2021).. *Reformas procesales, civiles y penales en el ámbito de la infancia, adolescencia y personas con discapacidad*.

[https://mailchi.mp/vlex/jornada-online-reformas-procesales-civiles y penales en el ámbito de la infancia, adolescencia y personas con discapacidad](https://mailchi.mp/vlex/jornada-online-reformas-procesales-civiles-y-penales-en-el-ambito-de-la-infancia-adolescencia-y-personas-con-discapacidad).

- Verdugo, J. (2013). *Discapacidad e inclusión: Manual para la docencia*. Amarú Ediciones.

- Verdugo, M.A. e Schalock, R. (Coord) (2013). *Discapacidad e inclusión*. Amarú Ediciones.

- Verdugo, M.A. e Schalock, R. (2013). *El cambio en las organizaciones de discapacidad*. Alianza Editorial.

Competencias

Competencias Xerais:

- Posuír e comprender os coñecementos que definen o Traballo Social como disciplina científica, incluíndo as súas teorías, métodos e ámbitos de aplicación a un nivel que se apoia nas publicacións máis avanzadas e inclúe algúns dos aspectos máis relevantes que están na vangarda do coñecemento neste campo

Competencias Específicas:

- Establecer relacións profesionais ao obxecto de identificar a forma máis adecuada de intervención.

- Coñecer estratexias para intervir con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para axudarlles a tomar decisións ben fundamentadas acerca das súas necesidades, circunstancias, riscos referentes e recursos.

- Valorar as necesidades e opcións posibles para orientar unha estratexia da intervención.

- Coñecer a realidade social, as teorías sociais así como teorías sobre a cultura e a diversidade cultural

- Saber responder a situacións de crises valorando a urxencia das situacións, planificando e desenvolvendo accións para facer fronte ás mesmas e revisando os seus resultados.

- Adquirir habilidades para interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para conseguir cambios, para promocionar o desenvolvemento dos mesmos e para mellorar as súas condicións de vida por medio da utilización dos métodos e modelos de Traballo Social, facendo un seguimento con regularidade dos cambios que se producen ao obxecto de preparar a finalización da intervención.

Competencias Transversais:

- Capacidade de análise e síntese

- Capacidade de comunicación oral e escrita

- Capacidade de traballo en equipo

- Capacidade para as relacións interpersoais

- Capacidade de recoñecemento á diversidade e a multiculturalidade

- Capacidade de razoamento crítico

- Capacidade de compromiso ético

- Capacidade de aprendizaxe autónoma

- Capacidade de motivación pola calidade

Metodoloxía da ensinanza

A docencia expositiva ten asignadas sesións, distribuídas ao longo do cuadrimestre. A súa finalidade é a explicación dos aspectos básicos de cada tema establecido no programa, proporcionando a información necesaria que permita ao alumnado a aprendizaxe autónoma.

A docencia interactiva ten 9 sesións de dúas horas, distribuídas no cuadrimestre, e pretende que o alumnado, individual ou grupalmente, desenvolva actividades de participación activa: discusión de casos, traballo con textos ou

datos, aplicación de técnicas, destrezas e habilidades a supostos prácticos, etc.

A través das titorías asesorarase ao alumnado para o desenvolvemento das actividades propostas de realización autónoma polo/a alumno/a, que supón un proceso de autoaprendizaxe.

Como aula virtual, para o desenvolvemento da docencia emprégase a web propia do centro, na que cada materia ten o seu espazo propio, á cal o alumnado accede con chave.

A docencia tanto expositiva como a interactiva impartirase presencialmente.

O seguimento realizarase a través da lista de participación nas prácticas, tarefas e traballos individuais e/ou en grupo, establecidos na Guía da materia. As titorías en grupos reducidos, realizaranse presencialmente.

Sistema de avaliación da aprendizaxe

A avaliación da materia realízase mediante a avaliación continua combinada con proba final, que é complementaria nas dúas oportunidades.

A proba final terá un peso do 70% sobre a cualificación global, polo que o peso da avaliación continua é do 30%, que será de 1,5 puntos para traballos individuais de 1,5 para traballos grupais.

É necesario acadar unha puntuación mínima de 4 (dun total de 7) na proba final para poder engadir a puntuación da avaliación continua. A materia aprobarase cando se chegue a un 5.

Na Guía académica especificarase o contido e a puntuación correspondente a cada unha das tarefas, prácticas e traballos da avaliación continua, que será entregada pola docente.

O prazo e as causas polas que se poden xustificar ás faltas de asistencia son as establecidas na Normativa de asistencia a clase nas ensinanzas adaptadas ao espazo europeo de educación superior (Acordo do Consello de Goberno da USC do 25 de marzo de 2010).

Todo o alumnado que teña ausencias xustificadas, terá que contactar coa profesora a través do correo (purinaga@euts.es) para establecer a tarefa compensatoria, no caso de que proceda realización dunha actividade puntuable (cun prazo máximo para recoller o material e devolver a actividades de 5 días hábiles dende a data de xustificación do acta).

O alumnado que xustifique a imposibilidade de asistir ás clases interactivas e teña concedida a dispensa de asistencia, terá un prazo de 5 días dende a data de publicación da acta para contactar coa docente mediante o correo electrónico (purinaga@euts.es) e poderán compensar as faltas de asistencia coa realización das tarefas, prácticos ou traballos por escrito, establecidos pola docente.

A puntuación obtida nas actividades de avaliación continua pode manterse para cursos posteriores (variando a puntuación en caso de cambios no número ou tipo de tarefa, práctico e traballo). O alumnado que non supere a materia e queiran manter a puntuación obtida, deberán comunicalo a docente da materia nos primeiros 15 días ao comezo do cuadrimestre, por correo electrónico (purinaga@euts.es).

Poderanse dar cambios, sempre beneficiosos para a aprendizaxe do alumno, na avaliación continua, no momento en que se chegue a acordos entre a profesora e o alumnado.

Plaxio e uso indebido das tecnoloxías.

Para os casos de realización fraudulenta de exercicios ou probas aplicarase o recollido na Normativa de avaliación do rendemento académico dos estudantes e de revisión de cualificacións.

Tempo de estudos e de traballo persoal que debe dedicar un estudante para superala

Traballo persoal do alumnado

Estudo autónomo individual ou en grupo 50

Exercicios 15

Lectura de textos 10

Elaboración de traballos, visualización do material 20

Outras tarefas propostas 4

Recomendacións para o estudo da materia

A asistencia ás clases expositivas é clave para que o alumnado poida ir construíndo o corpo teórico da materia que en todo momento orienta a aprendizaxe práctico.

A participación nas clases interactivas é fundamentais para a integración dos coñecementos teóricos e prácticos, e para posicionar ao alumnado en contextos profesionais.

Recoméndase ao alumnado que no desenvolvemento temporal da materia manteña un contacto periódico coa profesora encargada para a clarificación e a orientación bibliográfica precisa para afondar nas parcelas de maior interese.

Información

- **Créditos ECTS**
- Créditos ECTS: 6.00
- **Total: 6.0**

Outros Datos

- **Tipo:** Materia Ordinaria Grao RD 1393/2007
- **Departamentos:** Campus Norte
- **Áreas:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Centro:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Convocatoria:** 1º Semestre de Titulacións de Grao
- **Docencia e Matrícula:** Terceiro Curso- **Sen docencia – Matrícula só repetidores**

Titora: Mª Jesús Castro Neo

Programa

Obxectivos da materia

- Comprender a relación entre investigación, diagnóstico, avaliación e práctica do Traballo Social desde a perspectiva cualitativa.
- Coñecer e ser capaz de aplicar os diferentes métodos de investigación cualitativa.
- Coñecer e ser capaz de xestionar a información cualitativa a partir dunha diversidade de fontes.
- Ser capaz de utilizar os métodos e técnicas cualitativas para a avaliación de necesidades, capacidades, oportunidades e riscos das persoas usuarias, de grupos e comunidades, incorporando no proceso a participación de persoas ou grupos interesados.

Contidos

Tema I. Fundamentos da investigación cualitativa aplicada ao traballo social: características, paradigmas e teorías.

Tema II. Proceso e fases da investigación cualitativa.

Tema III. Deseño metodolóxico: preguntas de investigación, obxectivos e persoas participantes.

Tema IV. Técnicas de recollida de datos: a entrevista, a observación, o grupo de discusión, os estudos de caso, as historias e os relatos de vida.

Tema V. Resumen do traballo de campo, tratamento e análise da información: programas para organizar, analizar e atopar perspectivas en datos non estruturados ou cualitativos.

Tema VI. A revisión bibliográfica.

Tema VII. Criterios de calidade en investigación cualitativa.

Bibliografía básica e complementaria

Bibliografía básica:

Baez, J. (2007). *Investigación cualitativa*. Madrid: ESIC.

Balzazar, P., González-Arratia, N. I., Gurrola, G. M. e Moysén, A. (2013). *Investigación Cualitativa* (3ª ed). Toluca: UAEM.

Caparrós, N. e Raya, E. (2015). *Métodos y técnicas de Investigación en Trabajo Social*. Madrid: Grupo 5.

Corbeta, P. (2008). *Metodología y Técnicas de Investigación Social*. Madrid: Mc Graw Hill.

Denzin, N. e Lincoln, Y. (Coords.). (2013). *Las estrategias de investigación cualitativa*. Barcelona: Gedisa. Denzin, N. e Lincoln, Y. (Coords.). (2015). *Métodos de recolección y análisis de datos*. Barcelona: Gedisa. Denzin, N. e Lincoln, Y. (Coords.). (2015). *Campo de la investigación cualitativa*. Barcelona: Gedisa.

Denzin, N. e Lincoln, Y. (Coords.). (2015). *Paradigmas y perspectivas en disputa*. Barcelona: Gedisa.

Denzin, N. e Lincoln, Y. (Coords.). (2016). *El arte y la práctica de la interpretación, la evaluación y presentación*.

Barcelona: Gedisa. Flick, U. (2012). *Introducción a la investigación cualitativa* (2ª ed.). Madrid: Morata/Paideia.

Flick, U. (2015). *El diseño de investigación cualitativa*. Madrid: Morata.

Hernández-Sampieri, R., Fernández, C. e Baptista, P. (2010). *Metodología de la investigación* (5ª ed.). Perú: Mc Graw Hill. Rodríguez Gómez, G., Gil, J. e García Jiménez, E. (1999). *Metodología de la investigación cualitativa* (2ª ed.).

- Málaga: Aljibe. Ruiz, J. I. (2007). *Metodología de la investigación cualitativa*. Bilbao: Universidad de Deusto.
- Tojar, J. C. (2006). *La investigación cualitativa: comprender y actuar*. Madrid: La Muralla.
- Vallés, M. S. (1997). *Técnicas cualitativas de investigación social*. Madrid: Síntesis.
- Vasilachis, I. (Dir.). (2006). *Estrategias de investigación cualitativa*. Barcelona: Gedisa.
- Verd, J.M. y Lozares, C. (2016). *Introducción a la investigación cualitativa. Fases, métodos y técnicas*. Madrid: Síntesis.
- Bibliografía complementaria:**
- Aguirre, A. (1995). *Etnografía. Metodología cualitativa en la investigación sociocultural*. Barcelona: Marcombo.
- Angrosino, M. (2012). *Etnografía y observación participante en investigación cualitativa*. Madrid: Morata.
- Barbour, R. (2013). *Los grupos de discusión en Investigación Cualitativa*. Madrid: Morata.
- Ferreira, I., Urrutia, G. e Alonso-Coello, P. (2011). Revisiones sistemáticas y metaanálisis: bases conceptuales e interpretación. *Revista Española de Cardiología*, 64(8), 688–696.
- Gibbs, G. (2012). *El análisis de datos cualitativos en Investigación Cualitativa*. Madrid: Morata.
- Guasch, O. (2002). *La observación participante*. Madrid: CIS.
- Kvale, S. (2011). *Las entrevistas en investigación cualitativa*. Madrid: Morata.
- Mannay, D. (2017). *Métodos visuales, narrativos y creativos en investigación cualitativa*. Madrid: Narcea.
- Moriña, A. (2017). *Investigar con historias de vida. Metodología biográfico-narrativa*. Madrid: Narcea.
- Olaz, A. (2008). *La entrevista en profundidad*. Oviedo: Septem.
- Olaz, A. J. (2016). *La entrevista de investigación*. Madrid: Grupo 5.
- Pérez Serrano, G. (Coord.). *Modelos de investigación cualitativa en Educación Social y Animación Sociocultural. Aplicaciones prácticas*. Madrid: Narcea.
- Pujadas, J. J. (2002). *El método biográfico: el uso de las historias de vida en ciencias sociales*. Madrid: CIS.
- Rapley, T. (2014). *Los análisis de conversación, de discurso y de documentos en Investigación Cualitativa*. Madrid: Morata.
- Suárez, M. (2005). *El grupo de discusión: una herramienta para la investigación cualitativa*. Barcelona: Laertes.

Competencias

No Plan de Estudos de Grao en Traballo Social, indícase que as competencias ás que contribúe esta materia son as seguintes:

Competencias xenéricas:

- Posuír e comprender os coñecementos que definen ao Traballo Social como disciplina científica, incluíndo as súas teorías, métodos e ámbitos de aplicación, a un nivel que se apoia nas publicacións máis avanzadas e inclúe algúns dos aspectos máis relevantes que están na vangarda do coñecemento neste campo.
- Saber aplicar eses coñecementos na súa actividade profesional e saber elaborar e defender argumentos sobre as cuestións que incumben ao Traballo Social, facendo uso dos seus coñecementos sobre a realidade social, as teorías, os modelos e os métodos científicos propios.

Competencias específicas:

- Valorar as necesidades e opcións posibles para orientar unha estratexia de intervención.
- Coñecer a realidade social, as teorías sociais así como teorías sobre a cultura e a diversidade cultural.

Competencias transversais:

- Capacidade de análise e síntese.
- Capacidade de comunicación oral e escrita.
- Capacidade de razoamento crítico.
- Capacidade de aprendizaxe autónoma.
- Capacidade de creatividade.
- Capacidade de motivación pola calidade.

Metodoloxía da ensinanza

NO CURSO 2022-23 NON SE OFERTA ESTA MATERIA OPTATIVA, E POLO TANTO NON TEN DOCENCIA.

Só matricula para alumnado coa materia pendente de cursos anteriores.

Sistema de avaliación da aprendizaxe

O sistema de avaliación é mediante exames nas convocatorias oficiais.

PLAXIO E USO INDEBIDO DAS TECNOLOXÍAS

“Para os casos de realización fraudulenta de exercicios ou probas será de aplicación o recollido na Normativa de avaliación do rendemento académico dos estudantes e de revisión de cualificacións”

Tempo de estudos e de traballo persoal que debe dedicar un estudante para superal

Estudo autónomo individual ou en grupo: 50 horas

Exercicios: 15 horas

Lectura de textos: 10 horas

Elaboración de traballos, visualización de material: 20 horas

Preparación de exposicións. 4 horas

Optativas asignadas a 3º curso

2º cuatrimestre

O alumnado de 4º pode matricularse nas materias optativas asignadas a 3º

A asignación a un curso concreto repercute únicamente na elaboración dos horarios dese curso

G3171342 - Traballo Social e Xénero (Procesos e Problemas sobre os que actúa o Traballo Social) - Curso 2022/2023

Información

- **Créditos ECTS**
- Créditos ECTS: 6.00
- **Total: 6.0**

Outros Datos

- **Tipo:** Materia Ordinaria Grao RD 1393/2007
- **Departamentos:** Campus Norte
- **Áreas:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Centro:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Convocatoria:** 2º Semestre de Titulacións de Grao
- **Docencia e Matrícula:** Terceiro Curso

Profesora: Diana Morela Escobar Arias

Programa

Obxectivos da materia

- Coñecer e comprender as relacións entre a situación social das persoas e o sistema de xénero, e adquirir os valores que promoven os principios de igualdade de oportunidades entre homes e mulleres.

-Ser capaz de identificar e avaliar as situacións e circunstancias que representan un risco e elaborar estratexias para promover cambios que eviten calquera perigo.

-Ser capaz de traballar e valorar de maneira conxunta con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades as necesidades derivadas das situacións de malos tratos.

-Coñecer e comprender as medidas de protección e integración da vítima e os seus mecanismos de defensa, así como o marco xurídico de referencia.

-Coñecer e ser capaz de xestionar e avaliar as políticas e os recursos sociais existentes a nivel territorial dende a perspectiva de xénero.

-Ser capaz de apoiar o desenvolvemento de redes para facer fronte ás necesidades.

-Ser capaz de deseñar e implementar proxectos de intervención desde o Traballo Social.

Contidos

Bloque I: Feminismos e categorías analíticas

Tema 1. Xenealoxía dos feminismos: bases para a análise desde o marco interpretativo feminista en traballo social.

Tema 2. Conceptos clave para o traballo social feminista: perspectiva de xénero e outras categorías para a análise.

Bloque II: Igualdade de oportunidades

Tema 3. Políticas para a igualdade de oportunidades: conceptos básicos.

Bloque III: Violencia contras as mulleres: prevención e intervención social.

Tema 4. Violencia contra as mulleres: conceptualización, marco xurídico e situación actual

Tema 5. Sensibilización, prevención e intervención social en violencia de xénero

Bloque IV: Diversidade afectivo-sexual dende o traballo social: a articulación entre diferentes tipos de desigualdades

Tema 6. Diversidade afectivo-sexual: intervención coas persoas LGTB e coa comunidade.

Bibliografía básica e complementaria

BÁSICA

- APRAMP. (2020). *Guía de intervención con vítimas de trata para ayuntamientos y trabajadores/as*

- sociales. <https://apramp.org/download/guia-de-intervencion-con-victimas-de-trata-para-ayuntamientos-y-trabajadores-as-sociales-ed-2020/>
- Castro, O. e Reimóndez, M. (2013). *Feminismos*. Xerais.
 - García e Noguero, V. (2007). *Infancia maltratada: Manual de Intervención*. EOS.
 - Dominelli, L. e McLeod, E. (1999). *Trabajo Social Feminista*. Cátedra.
 - Fernández Zurbarán, P. (2018). *Guía para profesionales ante chicas adolescentes que sufren violencia de género: saber, mirar, saber acoger, saber acompañar*. Instituto Andaluz de la Mujer.
 - Ley Orgánica 1/2004, de 28 de diciembre, de Medidas de Protección Integral contra la Violencia de Género (2004). *Boletín Oficial del Estado*, 313, de 29 de diciembre. <https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-2004-21760>
 - Ley Orgánica 3/2007, de 22 de marzo, para la igualdad efectiva de mujeres y hombres. (2007). *Boletín Oficial del Estado*, 71, de 23 de marzo. <https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-2007-6115>
 - Ley 11/2007, de 27 de julio, gallega para la prevención y el tratamiento integral de la violencia de género. (2007). *Boletín Oficial del Estado*, 152, de 7 de agosto. <https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-2007-16611>
 - Lei 2/2014, de 14 de abril, pola igualdade de trato e a non discriminación de lesbianas, gays, transexuais, bisexuais e intersexuais en Galicia. (2014). *Diario Oficial de Galicia*, 79, de 25 de abril.
 - Observatorio Galego da Violencia de Xénero. (2018). *Protocolo de coordinación e cooperación institucional fronte a violencia de xénero na Comunidade Autónoma de Galicia*. http://igualdade.xunta.gal/sites/default/files/files/documentos/protocolo_coordinacion_e_cooperacion_interinsti_tucional_violencia_de_xenero.pdf
 - Secretaría Xeral de Igualdade. (2007). *Guía de actuación ante a violencia de xénero para as = os profesionais dos servizos sociais*. Xunta de Galicia.
 - Varela, N. (2019). *Feminismo para principiantes*. Penguin Random House.
 - Valero, D. (2019). *LGTB para principiantes: 100 preguntas y respuestas para saberlo todo sobre el colectivo*. Mueve Tu Lengua.

COMPLEMENTARIA

- Amorós, C. (Ed.). (2000). *Feminismos y filosofía*. Síntesis.
- Barea, C. (2004). *Manual para mujeres maltratadas que quieren dejar de serlo*. Océano.
- Bela-Lobedde, D. (2018). *Ser mujer negra en España*. Penguin Random House.
- Bianchi, G.M., González-Rábago, Y. e Piras, G. (2015). Enfrentando la transnacionalización del cuidado: Abuelas cuidadoras en un contexto de alta migración. *Revista Internacional de Estudios Migratorios*, 5(1), 31-60.
- Beauvoir, de, S. (2005). *El Segundo Sexo*. Cátedra.
- Blas, de, A. (2014). *La revolución de los cuidados: Tácticas y estrategias*. InteRed.
- Bradan, M. (2012). *Feminismo en el Islam*. Cátedra.
- Butler, J. (2007). *El género en disputa: el feminismo y la subversión de la entidad*. Paidós.
- Czalbowski, S. (Coord.). (2015). *Detrás de la pared: Una mirada multidisciplinar acerca de los niños, niñas y adolescentes expuestos a la violencia de género*. Desclée de Brouwer.
- Cobo, R. (2017). *La prostitución en el corazón del capitalismo*. Catarata.
- Ekis, K. (2017). *El ser y la mercancía: Prostitución, vientres de alquiler y disociación*. Bellalterra.
- Espinosa, Y., Gómez, D. e Ochoa, K. (Ed.). (2014). *Tejiendo de otro modo: Feminismos, epistemología y apuestas descoloniales*. Editorial Universidad del Cauca.
- Fraisse, G. (2016). *Los excesos del género: Concepto, imagen, desnudez*. Cátedra.
- Fraser, N. (2015). *Fortunas del feminismo*. Instituto de Altos Estudios Nacionales del Ecuador y Traficantes de Sueños.
- Fernández Lamela, I. (2016). *As miñas fillas devolvéronme a vida*. Concello de Lugo e Casa da Muller.
- Friedan, B. (2016). *La Mística de la Feminidad*. Cátedra.
- Herrera, C. (2018). *Mujeres que ya no sufren por amor: Transformando el mito del amor romántico*. Catarata.
- Hooks, B. (2017). *El feminismo es para todo el mundo*. https://www.traficantes.net/sites/default/files/pdfs/TDS_map47_hooks_web.pdf
- Jabardo, M. (Ed.). (2012). *Feminismos negros. Una antología*. <https://www.traficantes.net/sites/default/files/pdfs/Feminismos%20negros-TdS.pdf>
- Jacobson, N. e Gottman, J. (2001). *Hombres que agreden a sus mujeres: Cómo poner fin a las relaciones abusivas*. Paidós.
- Martínez, L. e Corral, A.M. (2010). *La trata con fines de explotación sexual*. Instituto de la mujer.
- Mateos, A. (2013). *Programa socioeducativo para la prevención de la violencia de género en parejas adolescentes*. Pirámide.
- Miguel, de, A. (2016). *Neoliberalismo sexual: El mito de la libre elección*. Ediciones Cátedra.
- Millett, K. (2010). *Política sexual*. Catedra.

- Missé, M. (2018). *A la conquista del cuerpo equivocado* (2ª ed.). Egales.
- Moreno-Jiménez, M.P. e Ríos, M. (2012). Sin nosotras el mundo no se mueve: Mujeres inmigrantes en el contexto laboral español. *Athenea Digital*, 12(2), 3-31.
- Nuño, L. e Miguel, de, A. (Dir.) (2017). *Elementos para una teoría crítica del sistema prostitucional*. Comares.
- Ranea, B. (2019). *Feminismos. Antología de textos feministas para uso de las generaciones más jóvenes, y de las que no lo son tanto*. Catarata.
- Rodríguez Otero, L.M. (2016). *El arraigo de las violencias: la violencia intragénero*. Grañén Porrúa.
- Romero, I. (Coord.). (2015). *Guía de intervención en casos de violencia de género: Una mirada para ver*. Síntesis.
- Valcárcel, A. (2008). *Feminismo en un mundo global*. Cátedra.
- Villar, A. (Dir.) (2010). *Mujeres y mercado laboral en España: Cuatro estudios sobre discriminación salarial y la segregación laboral*. Fundación BBVA.
- Walker, L. (2012). *El síndrome de la mujer maltratada*. Desclee de Brouwer.
- Witting, M. (2016). *El pensamiento heterosexual y otros ensayos* (3ª ed.). Egales.

Competencias

No Plan de Estudos do Título de Grao en Traballo Social, indícase que as competencias ás que contribúe esta asignatura son as seguintes:

Competenciasxerais:

- Posuír e comprender os coñecementos que definen ao Traballo Social como disciplina científica, induíndo as súas teorías, métodos e ámbitos de aplicación, a un nivel que se apoia nas publicacións máis avanzadas e inclúe algúns dos aspectos máis relevantes que están na vangarda do coñecemento neste campo.
- Saber aplicar eses coñecementos na súa actividade profesional e saber elaborar e defender argumentos sobre as cuestións que atinxen ao Traballo Social, facendo uso dos seus coñecementos sobre a realidade social, as teorías, os modelos e os métodos científicos propios.

Competencias específicas:

- Establecer relacións profesionais ao obxecto de identificar a forma máis axeitada de intervención.
- Coñecer estratexias para intervir con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para axudarlles a tomar decisións ben fundamentadas acerca das súas necesidades, circunstancias, riscos, opcións preferentes e recursos.
- Valorar as necesidades e opcións posibles para orientar unha estratexia de intervención.
- Saber responder a situacións de crises valorando a urxencia das situacións, planificando e desenvolvendo accións para facer fronte ás mesmas e revisando os seus resultados.
- Adquirir habilidades para interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para conseguir cambios, para promocionar o desenvolvemento dos mesmos e para mellorar as súas condicións de vida por medio da utilización dos métodos e modelos de Traballo Social, facendo un seguimento con regularidade dos cambios que se producen ao obxecto de preparar a finalización da intervención.
- Saber identificar e traballar cos comportamentos que representan un risco para o sistema cliente identificando e avaliando as situacións e circunstancias que configuran dito comportamento e elaborando estratexias de modificación dos mesmos.

Competencias transversais:

- Capacidade de análise e síntese.
- Capacidade de comunicación oral e escrita.
- Capacidade de traballo en equipo.
- Capacidade para as relacións interpersoais.
- Capacidade de recoñecemento á diversidade e á multiculturalidade.
- Capacidade de razoamento crítico.
- Capacidade de compromiso ético.
- Capacidade de aprendizaxe autónoma.
- Capacidade de motivación pola calidade.

Metodoloxía da ensinanza

A metodoloxía utilizada combina a docencia de clases expositivas, interactivas, titoría en grupo reducido e o traballo persoal. Preténdese que o alumnado, individual e/ou en equipo, desenvolva actividades de participación activa: traballo con textos e/ou datos, estudo de casos, aplicación de teorías, técnicas, destrezas e habilidades a supostos prácticos, análise de vídeos, entre outras.

A finalidade das clases expositivas é a explicación dos aspectos básicos de cada tema establecidos no programa, proporcionando a información necesaria que permita ao alumnado a aprendizaxe autónoma e colectiva.

A docencia interactiva pretende que o alumnado, individual e/ou de forma grupal, desenvolva actividades de participación activa, como as sinaladas no primeiro parágrafo deste apartado.

Nas titorías presenciais en grupo reducido, dinamízase, orienta e supervísase o traballo autónomo do alumnado, á vez que permite facer un seguimento e orientación de tarefas e actividades de desenvolvemento individual e/ou colectivo da docencia expositiva e interactiva.

A través das titorías individuais asesórase ao alumnado para o desenvolvemento das actividades propostas e, ademais, é un espazo de encontro no que se poden clarificar dúbidas, facer achegas, entre outros aspectos.

Preténdese que o alumnado, individual e colectivamente, participe de forma activa na construción de coñecementos. Para iso levaranse a cabo metodoloxías participativas. Estas descríbense como un proceso vivo, dinámico, que se desenvolve en interacción, para xerar reflexión compartida sobre o que se fai, se busca, aspira e desexa desde unha visión colectiva. Implican intercambio e relación integral entre a práctica e a teoría.

Implican un esforzo permanente e sistemático de análise, estudo, reflexión da realidade, dos proxectos e prácticas de intervención que se levan a cabo. Por tanto, implican recoller feitos, situacións, contidos, conceptos, valores, traballar coas emocións; así como coa realidade nos seus diversos aspectos, e/ou interpretacións. Para iso, levaranse a cabo actividades participativas (visuais, auditivas, corporais, vivenciais, de descubrimento individual e colectivo), vinculas ao contexto, a casos, experiencias, aplicando técnicas, destrezas, habilidades, entre outras. Ademais, combinarase o anterior co uso e análise de material audiovisual e bibliográfico.

Poderán producirse cambios na metodoloxía da materia cando así sexa acordado entre a profesora e o alumnado e sempre que supoña unha mellora para a aprendizaxe..

Sistema de avaliación da aprendizaxe

A avaliación da materia realízase mediante avaliación continua e a superación de exames.

A avaliación mediante exames ten un peso do 60% sobre a cualificación global, polo que o peso da avaliación continua é do 40%.

É necesario alcanzar unha puntuación igual ou superior a 2,0 sobre 4,0 puntos, na avaliación continua, para poder sumarlle a puntuación do exame ou exames.

CONTIDO DA AVALIACIÓN CONTINUA E PUNTUACIÓN MÁXIMA: (4 PTOS)

- Actividades de construción teórica do coñecemento a partir de dinámicas en clases expositivas e participación nestas: 1,5 puntos.
- Actividades interactivas e/ou vinculadas a estas: 1,40 puntos.
- Outros traballos en equipo e/ou individuais: 1,10 puntos.

As puntuacións das actividades de avaliación continua poderán verse modificadas, previo acordo co alumnado, sempre que se valore que contribúe a unha distribución máis equitativa nas puntuacións destas. Na Guía da Materia que se entrega ao comezo das clases especificaranse as actividades previstas a realizar, as pautas e a puntuación para cada unha delas, contemplando, de ser o caso, as modificacións en relación co programa.

PERSOAS CON DISPENSA DE ASISTENCIA

O alumnado que teña concedida dispensa de asistencia seguirá a seguinte modalidade de avaliación:

- Exame: 60%.
- Avaliación continua: 40%.

As actividades de dispensa de asistencia colgaranse na web da EUTS (www.euts.es), no apartado da materia de Traballo Social e Xénero, en concreto, no espazo destinado a dispensa de asistencia. Neste espazo tamén se colgarán as pautas de entrega de traballos, as puntuacións e os prazos estipulados para a entrega das tarefas.

Do mesmo xeito que na modalidade presencial, só se sumará a nota do exame á avaliación continua, cando

nesta última se acade unha puntuación igual ou superior a 2 puntos.

O alumnado con dispensa de asistencia terá que contactar coa docente, por correo electrónico (diana@euts.es) nun prazo non superior a cinco días hábiles desde a data de publicación da acta na que figura a resolución favorable de dispensa de asistencia.

SISTEMA DE CONTROL DE ASISTENCIA

O sistema de control de asistencia é o establecido polo centro.

O prazo e os motivos polos que se poden xustificar as faltas de asistencia son os establecidos na Normativa de asistencia a clase nos ensinos adaptados ao Espazo Europeo de Educación Superior (Acordo do Consello de Goberno da USC do 25 de marzo de 2010).

No caso de non asistir á clases nas que se realizan tarefas con puntuación e se teñan xustificadas as faltas de asistencia, pódense compensar estas, coa elaboración de traballos e exercicios encomendados pola profesora. nha vez se teña confirmación da xustificación da/ s falta/s de asistencia, o/o alumno/a ten que poñerse en contacto coa profesora, a través de correo electrónico (diana@euts.es) nun prazo máximo de cinco días hábiles, a contar desde a data da resolución favorable da falta ou faltas xustificadas.

Para a entrega de traballos derivados de faltas xustificadas establécese un prazo de entrega, en concreto, cinco días hábiles desde que a persoa alumna recibe a tarefa ou tarefas por parte da docente. Fóra deste prazo non se procederá á súa revisión e, por tanto, non se puntuarán.

SISTEMA DE RECUPERACIÓN

- A recuperación do exame realizarase nas datas oficialmente establecidas.
- Os traballos realizados nas clases só se poderán recuperar cando se teña unha resolución favorable da falta xustificada.
- As persoas que non entreguen as actividades programadas nos prazos estipulados, salvo causas debidamente xustificadas e acreditadas, non poderán recuperalas na primeira convocatoria.
- A puntuación das actividades realizadas nas clases interactivas, salvo que a falta estea xustificada, non se poderá recuperar na segunda convocatoria.
- Poderase solicitar que se garden as notas alcanzadas durante dous cursos académicos. Para iso, o alumnado debe solicitalo por escrito, mediante correo electrónico á docente (diana@euts.es). O prazo máximo estipulado para esta solicitude é o último día de setembro do curso académico seguinte.

PLAXIO E USO INDEBIDO DAS TECNOLOXÍAS

Para os casos de realización fraudulenta de exercicios ou probas será de aplicación o recollido na Normativa de avaliación do rendemento académico do estudantado e de revisión de cualificacións.

Tempo de estudos e de traballo social que debe dedicar un estudante para superala

Estudo autónomo individual ou en grupo: 50 horas Exercicios: 15 horas

Lectura de textos: 10 horas

Elaboración de traballos, visualización de material: 20 horas

Outras tarefas propostas: 4 horas

TOTAL: 99 horas

Recomendacións para o estudo da materia

A participación nas clases é fundamental para a integración dos coñecementos teóricos e prácticos, e para que o alumnado sinta a maior vinculación cos contextos profesionais.

Recoméndase, durante o desenvolvemento temporal da materia, manter un contacto periódico coa profesora encargada para a clarificación e a orientación bibliográfica precisa para poder afondar nos aspectos de maior interese.

Observacións

Para os casos de realización fraudulenta de exercicios ou probas será de aplicación o recollido na Normativa de avaliación do rendemento académico do alumnado e de revisión de cualificacións.

Recoméndase ler a guía da materia que se facilita ao alumnado o primeiro día de clase, nela ampliáanse os contidos do programa, en canto a planificación, datas importantes, actividades, puntuacións de estas, pautas de entrega de traballos, bibliografía, entre outros aspectos..

G3171343 - Traballo Social no Ámbito da Saúde Mental (Procesos e Problemas sobre os que actúa o Traballo Social) - Curso 2022/2023

Información

- **Créditos ECTS**
- Créditos ECTS: 6.00
- **Total: 6.0**

Outros Datos

- **Tipo:** Materia Ordinaria Grao RD 1393/2007
- **Departamentos:** Campus Norte
- **Áreas:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Centro:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Convocatoria:** 2º Semestre de Titulacións de Grao
- **Docencia e Matrícula:** Terceiro Curso

Profesora: Ana Isabel Souto Gómez

Programa

Obxectivos da materia

- Coñecer o marco normativo, estrutura e funcionamento do sistema sanitario en relación á saúde mental.
- Ser capaz de identificar e valorar as necesidades sociais relacionadas cos problemas da saúde mental e a súa repercusión na vida das persoas afectadas, e as estratexias de atención e apoio pertinente en cada situación.
- Ser capaz de recoñecer as características dos problemas de saúde mental que dan lugar a necesidades de atención e apoios sociais.
- Coñecer e ser capaz de analizar os factores de risco, vulnerabilidade e protección no campo da saúde mental.
- Coñecer e ser capaz de aplicar e avaliar as políticas e os recursos sociais existentes no territorio.
- Ser capaz de deseñar e implementar proxectos de intervención desde o traballo social con persoas con problemas de saúde mental.
- Ser capaz de aplicar métodos, modelos e técnicas de traballo social na intervención con persoas con problemas de saúde mental.

Contidos

- Tema 1. Evolución histórica da saúde mental. O Traballo Social na saúde mental.
- Tema 2. Aproximación ás clasificacións diagnósticas de saúde mental.
- Tema 3. O Traballo Social nos dispositivos de saúde mental: marco normativo.
- Tema 4. A intervención desde o Traballo Social en persoas en situación crónica.
- Tema 5. O Traballo Social na intervención desde a iniciativa social.
- Tema 6. A promoción da saúde mental e a prevención da enfermidade mental.
- Tema 7. A intervención en grupos desde a saúde mental.

Bibliografía básica e complementaria

BIBLIOGRAFÍA BÁSICA

- Gómez Lavín, C. e Zapata, R. (2000). *Psiquiatría, salud mental y trabajo social*. Ediciones Eunate.
- Idareta, F. (2018). *Trabajo social psiquiátrico: reivindicación ética de la dimensión social en salud mental*. Nau Libres.
- Miranda, M. (Coord.). (2015). *Los social en la salud mental: Trabajo Social en Psiquiatría*. Prensas de la Universidad de Zaragoza.
- Sobrino, A. e Rodríguez, A. (2008). *Intervención social en personas con enfermedades*

BIBLIOGRAFÍA COMPLEMENTARIA

- America Psychiatric Association. (2013). *DSM-5: Manual Diagnóstico y estadístico de los trastornos mentales*.
- Anderson, G., Reiss, D., e Hogarti, G. (1988). *Esquizofrenia y familia. Guía práctica para la psicoeducación*. Amorrortu.
- Belloch, A., Sandín, B. e Ramos, F. (1999). *Manual de psicopatología*. McGraw-Hill
- Caplan, G. (1993). *Aspectos preventivos en salud mental*. Paidós.
- Colina, F. (2020). *Sobre la locura: el arte de no intervenir*. Enclave.
- Colina, F. (2020). *Sobre la locura: el arte de no intervenir*. Enclave
- Colom, D. e Miranda, M. (Eds.). (1998). *Organizaciones de bienestar*. Mira.
- Desviat, M. (2016). *Cohabitar la diferencia: De la reforma psiquiátrica a la salud mental colectiva*. Grupo 5.
- Desviat, M. e Morena, A. (Eds.). (2012). *Acciones de salud mental en la comunidad*. Asociación Española de Neuropsiquiatría.
- Feixas, G. e Miró, M. T. (1993). *Aproximaciones a la psicoterapia*. Paidós.
- García, J., Espino, A. e Lara, L. (1998). *La psiquiatría en la España de fin de siglo*. Díaz de Santos.
- Goffman, E. (1989). *Estigma: La identidad deteriorada*. Amorrortu editores.
- Goffman, E. (1972). *Internados: Ensayos sobre la situación social de los enfermos mentales*. Amorrortu Editores.
- Goldberg, D. e Huxley, P. (1990). *Enfermedad mental en la comunidad*. Editorial Nieva.
- Lieberman, R.P. (1993). *La rehabilitación integral del enfermo mental crónico*. Martínez Roca.
- Martínez Román, M. A. (1992). Los enfermos mentales crónicos como usuarios de los servicios sociales. En J. Garcés e M. A. Martínez (Coords.), *Necesidades Colectivas y Servicios Sociales* (pp. 127-146). Diputación de Alicante.
- Mateos, R. e Rodríguez, A. (1989). Estudio de epidemiología psiquiátrica na Comunidade Autónoma Galega. *Documentación básica*, nº 9.
- OMS. (1992). *Clasificación Internacional de Enfermedades: Trastornos Mentales y del Comportamiento* (10ª ed.). Meditor.
- Rebolledo, S. (Coord.). (1997). *Rehabilitación Psiquiátrica: Rehabilitación psicosocial de personas con trastornos mentales crónicos*. USC.
- Retolaza, A. (2009). *Trastornos mentales comunes: manual de orientación*. Asociación Española de Neuropsiquiatría.
- Rivas, F. (Coord.). (2000). *La Psicosis en la comunidad*. Asociación Española de Neuropsiquiatría.
- Rodríguez, A. (Coord.). (2002). *Rehabilitación psicosocial de personas con trastornos mentales crónicos*. Pirámide.
- Rogers, C. (1994). *El proceso de convertirse en persona*. Paidós
- Salcedo, D. (2001). La rebelión ética: Principios de Trabajo Social en el ámbito de la salud mental. *Revista Trabajo Social y Salud*, 40,15-42.
- Sobrino, A. e Rodríguez, A. (2008). *Intervención social en personas con enfermedades mentales graves y crónicas*. Síntesis.
- Watt, F. e Bennett, D. (1990). *Rehabilitación psiquiátrica: Teoría y práctica*. Limusa.

Competencias

Competenciasxerais:

- Posuír e comprender os coñecementos que definen ao Traballo Social como disciplina científica, incluíndo as súas teorías, métodos e ámbitos de aplicación, a un nivel que se apoia nas publicacións máis avanzadas e inclúe algúns dos aspectos máis relevantes que están na vangarda do coñecemento neste campo.
- Saber aplicar eses coñecementos na súa actividade profesional e saber elaborar e defender argumentos sobre as cuestións que incumben ao Traballo Social, facendo uso dos seus coñecementos sobre a realidade social, as teorías, os modelos e os métodos científicos propios.

Competencias específicas:

- Establecer relacións profesionais ao obxecto de identificar a forma máis adecuada de intervención.
- Coñecer estratexias para intervir con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para axudarlles a tomar decisións ben fundamentadas acerca das súas necesidades, circunstancias, riscos, opcións preferentes e recursos.
- Valorar as necesidades e opcións posibles para orientar unha estratexia de intervención.
- Saber responder a situacións de crises valorando a urxencia das situacións, planificando e desenvolvendo accións para facer fronte ás mesmas e revisando os seus resultados.
- Adquirir habilidades para interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para conseguir cambios, para promocionar o desenvolvemento dos mesmos e para mellorar as súas condicións de vida por medio da utilización dos métodos e modelos de Traballo Social, facendo un seguimento con regularidade

dos cambios que se producen ao obxecto de preparar a finalización da intervención.

- Desenvolver aptitudes para saber apoiar o desenvolvemento de redes para facer fronte ás necesidades e traballar a favor dos resultados planificados examinando coas persoas as redes de apoio ás que poidan acceder e desenvolver.
- Saber identificar e traballar cos comportamentos que representan un risco para o sistema cliente identificando e avaliando as situacións e circunstancias que configuran devandito comportamento e elaborando estratexias de modificación dos mesmos.

Competencias Transversais:

- Capacidade de análise e síntese
- Capacidade de comunicación oral e escrita
- Capacidade de traballo en equipo
- Capacidade para as relacións interpersonais
- Capacidade de recoñecemento á diversidade e a multiculturalidade
- Capacidade de razoamento crítico
- Capacidade de compromiso ético
- Capacidade de aprendizaxe autónoma
- Capacidade de motivación pola calidade

Metodoloxía da ensinanza

A metodoloxía utilizada combina a docencia de clases expositivas, interactivas, titoría en grupo reducido e o traballo persoal.

Preténdese que o alumnado, individual ou grupalmente, desenvolva actividades de participación activa: discusión de casos; traballo con textos ou datos; aplicación de técnicas, destrezas e habilidades a supostos prácticos, etc.

Como aula virtual, para o desenvolvemento da docencia emprégase a web propia do centro, na que cada materia ten o seu espazo propio, ao que o alumnado accede con chave.

Sistema de avaliación da aprendizaxe

A avaliación da materia realizarase tendo en conta os exames e a avaliación continua, desagregándose da seguinte forma:

1. A avaliación mediante exames e/ou probas escritas: 60%.
2. Unha puntuación máxima de avaliación continua de: 40%

A proba final é complementaria á avaliación continua nas dúas oportunidades.

No caso que se realice un exame parcial ou varios exames parciais poderán presentarse tamén as persoas en modalidade de dispensa de asistencia. A cualificación final dos citados exames será a media das notas parciais obtidas, sempre que a cualificación mínima en cada un deles sexa Apta.

Será necesario que o alumnado obteña nos exames e/ou nas probas escritas unha cualificación mínima de Apto/a para poder sumar a puntuación da avaliación continua.

Poderanse producir cambios no sistema de avaliación da materia cando así sexa acordado entre a profesora e o alumnado, e sempre que supoña unha mellora da aprendizaxe.

Referente ao sistema de control de asistencia será o establecido polo centro. O prazo e as causas polas que se pode xustificar as faltas de asistencia son as establecidas na Normativa de asistencia a clase nas ensinanzas adaptadas ao Espazo Europeo de Educación Superior (Acordo do Consello de Goberno da USC do 25 de marzo de 2010).

No caso de non asistir ás clases nas que se realizan tarefas puntuables, e téñanse xustificadas as faltas de asistencia, poden compensarse estas tarefas coa elaboración de traballos e exercicios que lle sexan encomendados pola profesora ou polo profesor.

Unha vez téñase confirmación da xustificación das faltas de asistencia, o alumno ou a alumna ten que poñerse en contacto coa profesora ou o profesor para o encargo da tarefa compensatoria no caso de que proceda a realización dunha actividade puntuable. Para o efecto, unha vez publicada a acta na que conste a xustificación

da/ s falta/ s de asistencia, o alumnado ten un prazo de 5 días hábiles máximo para a contactar coa profesora ou o profesor.

A puntuación obtida nas actividades de avaliación continua poderase conservar en cursos posteriores, non sendo aplicable no caso de que algunhas destas actividades sexa eliminada e/ou incorporada algunha nova; neste caso deberase realizar para poder obter puntuación correspondente.

Por outra banda, se cambia a valoración de cada unha das actividades, a puntuación obtida no seu momento, modificarase pola equivalente actual. O alumnado que non supere a materia e desexe conservar a puntuación obtida no curso anterior debe comunicalo a través dun correo electrónico dirixido á profesora ou ao profesor da materia (asouto@euts.es)

DISPENSA DE ASISTENCIA

O alumnado que xustifique a imposibilidade de asistir ás clases, e teña concedida dispensa de asistencia, poderá compensar as faltas coa realización das tarefas, prácticos ou traballos establecidos polo/a docente da materia, nun prazo de 5 días hábiles, desde a data de publicación da acta na que se recoñece dita concesión a través do correo electrónico (asouto@euts.es) (ver tarefas por dispensa de asistencia na web da materia da Escola Universitaria de Traballo Social).

Na Guía académica que se entrega ao comezo das clases, a especificarase o contido e a puntuación correspondente a cada unha das tarefas, prácticos e traballos individuais e/ou grupais da avaliación continua.

PLAXIO E USO INDEBIDO DAS TECNOLOXÍAS

Para os casos de realización fraudulenta de exercicios ou probas será de aplicación o recollido na Normativa de avaliación do rendemento académico dos estudantes e de revisión de cualificacións.

Tempo de estudos e de traballo persoal que debe dedicar un estudante para superala

Estudo autónomo individual ou en grupo: 50 horas.

Exercicios que corresponden á docencia interactiva: 15 horas

Lectura textos: 10 horas.

Elaboración de traballos, visualización de materia: 20 horas

Outras tarefas: 4 horas

TOTAL: 99 horas

Recomendacións para o estudo da materia

A participación nas clases é fundamental para a integración dos coñecementos teóricos e prácticos, e para posicionar ao alumnado en contextos profesionais.

Recoméndase, durante o desenvolvemento temporal da materia, manter un contacto periódico coa profesora encargada para a clarificación e a orientación bibliográfica precisa para poder afondar nas parcelas de maior interese.

Observacións

Recomendación previa: ter cursada a materia de Traballo Social e Saúde.

G3171346 - Traballo Social con Maires (O Traballo Social: Conceptos, Métodos, Teorías e Aplicación) - Curso 2022/2023

Información

- **Créditos ECTS**
- Créditos ECTS: 6.00
- **Total: 6.0**

Outros Datos

- **Tipo:** Materia Ordinaria Grao RD 1393/2007
- **Departamentos:** Campus Norte
- **Áreas:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Centro:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Convocatoria:** 2º Semestre de Titulacións de Grao
- **Docencia e Matrícula:** Terceiro Curso

Profesora: Paula Frieiro Padín

Programa

Obxectivos da materia

- Coñecer o marco normativo de referencia da atención social ás persoas maiores.
- Coñecer os principais métodos e técnicas para interactuar con persoas maiores para promover cambios e mellorar as súas oportunidades vitais.
- Coñecer e ser capaz de aplicar os métodos específicos para intervir con maiores.
- Ser capaz de identificar situacións sociais de risco.
- Ser capaz de aplicar os métodos de valoración das necesidades e as opcións posibles para orientar unha estratexia de intervención dende o traballo social.
- Ser capaz de promover redes sociais para facer fronte a necesidades das persoas maiores.
- Ser capaz de detectar e afrontar situacións de crise valorando a urxencia das situacións, planificando e desenvolvendo accións para facer fronte ás mesmas e revisando os seus resultados.
- Coñecer e ser capaz de xestionar e avaliar as políticas e os recursos sociais existentes a nivel territorial no ámbito dos maiores.
- Ser capaz de deseñar e implementar proxectos de intervención dende o Traballo Social con persoas maiores.

Contidos

- I. As persoas maiores: perspectiva histórica; conceptualización; procesos de envellecemento demográfico; roles, mitos e estereotipos.
- II. Persoas en situación de dependencia.
- III. Alzheimer e outras demencias.
- IV. A valoración das necesidades das persoas maiores.
- V. Aspectos básicos da intervención con persoas maiores dende o Traballo Social e a Xerontoloxía Social.
- VI. O envellecemento activo.
- VII. Recursos e servizos dirixidos a persoas maiores no ámbito territorial de Galicia.
- VIII. As situacións de maltrato cara ás persoas maiores.
- IX. Procesos de perda e fin da vida.

Bibliografía básica e complementaria

BÁSICA:

- Alemán, C., Alonso, J. M., e Fernández-Santiago, P. (2013). *Dependencia y Servicios sociales*. Aranzadi.

- Castañeda, P. J. (2009). *Vejez, dependencia y salud*. Pirámide.
- Decalmer, P. e Glendenning, F. (2000). *El maltrato a las personas mayores*. Paidós.
- Delicado, M. V. (Coord.). (2011). *Sin respiro, Cuidadores familiares: calidad de vida, repercusión de los cuidados y apoyos recibidos*. Talasa.
- Fernández-Ballesteros, R. (Dir.). (2001). *Gerontología Social*. Pirámide.
- Martín, M. (Ed.). (2003). *Trabajo Social en Gerontología*. Síntesis.
- Martínez, T. (2011). *La atención gerontológica centrada en la persona: Guía para profesionales de centros y servicios de atención a personas mayores en situación de fragilidad o dependencia*. Departamento de Empleo y Asuntos sociales. Gobierno Vasco.
- Moya, A. e Barbero, J. (2005). *Malos tratos a personas mayores: Guía de actuación*. Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales.
- Organización Mundial de la Salud. (2002). Envejecimiento activo: un marco político. *Revista Española de Geriatría y Gerontología*, 37(S2), 74-105.
- Pérez, V., Musitu, G. e Moreno, D. (2011). *Familiares cuidadores de mayores: Una ardua y silenciosa labor*. Dykinson
- Pinazo, S. e Sánchez, M. (Dir.). (2005). *Gerontología: Actualización, innovación y propuestas*. Pearson.
- Sarasola, J. L. (2015). *Trabajo social y servicios sociales para personas mayores*. Universidad Pablo Olavide.

COMPLEMENTARIA:

- Carretero, S., Garcés, J., Ródena, F. e Sanjosé, V. (2006). *La sobrecarga de las personas dependientes: Análisis y propuestas de intervención psicosocial*. Tirant lo Blanch.
- Delgado, A. M., Oliver, R. e De Heredia, I. B. (2010). *Vejez, discapacidad y dependencia*. Bosch.
- Durán, M. Á. (2018). *La riqueza invisible del cuidado*. Universitat de València.
- García Sánchez, E. (2009). *La dependencia y los mayores*. Altaban.
- Giró, J. (Coord.). (2009). *Envejecimiento, tiempo libre y gestión del ocio*. Universidad de la Rioja.
- Goikoetxea, M. J., Zurbanobeaskoetxea, L., Mosquera, A. e Pablos, B. (2015). *Código ético para la atención sociosanitaria a las personas mayores*. Universidad de Deusto.
- Imsero. (2005). *Cuidados a las personas mayores en los hogares es pañoles: El entorno familiar*. Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales.
- Leturia, M. e Uriarte, A. (1998). *Intervención psicosocial en gerontología: Manual práctico*. Cáritas.
- Leturia, F. J., Yanguas, J. J., Arriola, E. e Uriarte, A. (2001). *La valoración de las personas mayores: evaluar para conocer, conocer para intervenir*. Cáritas.
- Paniagua, R. (2015). *La ética del cuidado y mayores: los cuidados a las personas mayores desde un horizonte ético y en la búsqueda de la calidad de vida*. Fundación europea para el estudio y reflexión ética.

Competencias

Segundo o Plan de Estudos do Grao en Traballo Social, as competencias ás que contribúe esta materia son as seguintes:

Competenciasxerais:

- Posuír e comprender os coñecementos que definen ao Traballo Social como disciplina científica, incluíndo as súas teorías, métodos e ámbitos de aplicación, a un nivel que se apoia nas publicacións máis avanzadas e inclúe algúns dos aspectos máis relevantes que están na vangarda do coñecemento neste campo.
- Saber aplicar eses coñecementos na súa actividade profesional e saber elaborar e defender argumentos sobre as cuestións que atinxen ao Traballo Social, facendo uso dos seus coñecementos sobre a realidade social, as teorías, os modelos e os métodos científicos propios.

Competencias específicas:

- Establecer relacións profesionais co fin de identificar a forma máis axeitada de intervención.
- Coñecer estratexias para intervir con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para axudarlles a tomar decisións ben fundamentadas acerca das súas necesidades, circunstancias, riscos, opcións preferentes e recursos.
- Valorar as necesidades e opcións posibles para orientar unha estratexia de intervención.
- Saber responder a situacións de crise valorando a urxencia das situacións, planificando e desenvolvendo accións para facer fronte ás mesmas e revisando os seus resultados.
- Adquirir habilidades para interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para conseguir cambios, para promocionar o desenvolvemento dos mesmos e para mellorar as súas condicións de vida por medio da utilización dos métodos e modelos de Traballo Social, facendo un seguimento con regularidade dos cambios que se producen ao obxecto de preparar a finalización da intervención.

Competencias transversais:

- Capacidade de análise e síntese.
- Capacidade de comunicación oral e escrita.
- Capacidade de traballo en equipo.
- Capacidade para as relacións interpersoais.
- Capacidade de razoamento crítico.
- Capacidade de compromiso ético.
- Capacidade de aprendizaxe autónoma.
- Capacidade de motivación pola calidade.

Metodoloxía da ensinanza

A proposta metodolóxica pretende combinar o formato maxistral das clases expositivas coas metodoloxías activas e participativas das clases interactivas, titoría en grupo reducido e co traballo autónomo e a autoaprendizaxe por parte do alumnado.

Preténdese que o alumnado participe activamente na construción do coñecemento a través do manexo da bibliografía e da resolución de casos aos que deberá aplicar destrezas de observación, análise e interpretación da información.

Como aula virtual, para o desenvolvemento da docencia emprégase a web propia do centro, na que cada materia ten o seu espazo propio, ao que o alumnado accede con chave.

Sistema de avaliación da aprendizaxe

A avaliación da materia realízase, nas dúas oportunidades, mediante a avaliación continua formativa combinada con probas finais. A porcentaxe da avaliación continua na cualificación final é do 40% (4 pts), polo que o peso da proba tipo exame é do 60% (6 pts).

Poderán realizarse probas escritas eliminatorias da materia, no caso de non superalas ou non presentarse a elas avaliaranse os contidos correspondentes nas convocatorias finais de exames. As probas parciais e/ou eliminatorias superadas gárdanse para as convocatorias finais do curso, pero non para cursos posteriores.

É necesario acadar a puntuación mínima de apto no exame (3 sobre unha nota máxima de 6 puntos) para poder sumarlle a puntuación pola avaliación continua. Tamén será necesario ter superadas a avaliación continua da materia (2 sobre unha nota máxima de 4 puntos) para sumarlle a puntuación do exame.

Dita avaliación continua realízase a través da participación e a realización de traballos grupais que consistirán na elaboración de material divulgativo e material informativo transferibles á comunidade e a entidades que traballen con persoas maiores, tamén se realizarán lecturas e análise de textos, análise de material audiovisual e/ou traballo sobre casos a través de outros medios, etc.

Na Guía da Materia que se entrega ao comezo das clases, especificase o contido e a puntuación correspondente a cada tarefa da avaliación continua.

No caso de non asistir ás clases nas que se realizan tarefas puntuables, e se teñan xustificadas as faltas de asistencia, poden compensarse estas tarefas coa elaboración de traballos e exercicios que lle sexan encomendados pola profesora. Unha vez se teña confirmación da xustificación das faltas de asistencia, o/a alumno/a ten que poñerse en contacto coa profesora para o encargo da tarefa compensatoria no caso de que proceda a realización dunha actividade puntuable. Ao efecto, unha vez publicada a acta na que conste a xustificación da/s falta/s de asistencia, o alumnado ten un prazo de 5 días hábiles, para solicitar á profesora a tarefa para compensar a puntuación correspondente.

O prazo e os motivos polos que se poden xustificar as faltas de asistencia son os establecidos na Normativa de asistencia a clase nas ensinanzas adaptadas ao Espazo Europeo de Educación Superior (Acordo do Consello de Goberno da USC do 25 de marzo de 2010).

A puntuación obtida nas actividades de avaliación continua, sempre que supere os 2 pts, poderá conservarse para cursos posteriores. Polo tanto, o/a alumno/a que non supere a materia, e desexe conservar a puntuación obtida no curso anterior debe solicitalo á profesora da materia a través dun correo electrónico.

Dispensa de asistencia

O alumnado que teñan concedida a dispensa de asistencia seguirá un sistema de avaliación alternativo:

-Exame: 60%.

-Actividades prácticas de dispensa: 40%.

As actividades de dispensa de asistencia colgaranse na web da EUTS (www.euts.es), no apartado da materia de Traballo Social con Maiores, en concreto, no apartado destinado á dispensa de asistencia. No espazo de dispensa de asistencia colgaranse tamén as pautas, os prazos de entrega, as puntuacións, etc. As actividades que se entreguen fóra de prazo terán unha penalización se a entrega é posterior a 3 días hábiles, a partir do cuarto día, a actividade non será avaliada nin puntuada. O alumnado poderá optar ao mesmo formato de exame que as persoas que cursan a modalidade presencial, sempre e cando superasen o 40% das actividades de dispensa de asistencia (1,6 puntos).

O alumnado que ten concedida a dispensa de asistencia, ten que poñerse en contacto coa profesora, preferentemente por correo electrónico, nun prazo non superior á 5 días hábiles desde a data de publicación da acta na que se recoñece dita concesión.

PLAXIO E USO INDEBIDO DAS TECNOLOXÍAS

“Para os casos de realización fraudulenta de exercicios ou probas será de aplicación o recollido na Normativa de avaliación do rendemento académico dos estudantes e de revisión de cualificacións”

Tempo de estudos e de traballo persoal que debe dedicar un estudante para superala

- Estudio autónomo individual ou en grupo: 50 horas
- Exercicios: 15 horas
- Lectura de textos: 10 horas
- Elaboración de traballos, visualización de material: 24 horas

TOTAL: 99 horas

Recomendacións para o estudo da materia

Dado o carácter optativo da asignatura e a súa ubicación no plan de estudos, non se indican requisitos previos para a súa superación.

É importante que o alumnado se implique activamente dende o comezo na dinámica e funcionamento da materia para poder superala con éxito.

A participación nas clases é fundamental para a integración dos coñecementos teóricos e prácticos, e para posicionar ao alumnado en contextos profesionais.

Recoméndase, durante o desenvolvemento temporal da materia, manter un contacto periódico coa profesora encargada para a clarificación e a orientación bibliográfica precisa para poder afondar nas parcelas de maior interese.

Observacións

Respecto á bibliografía recoméndase tamén consultar a que se presenta na Guía da materia, e revisar periódicamente a web da materia onde se subirán contidos recentes (novas ou artigos recentes).

G3171349 - Traballo Social e Inclusión Social (Procesos e Problemas sobre os que actúa o Traballo Social) - Curso 2022/2023

Información

- **Créditos ECTS**
- Créditos ECTS: 6.00
- **Total: 6.0**

Outros Datos

- **Tipo:** Materia Ordinaria Grao RD 1393/2007
- **Departamentos:** Campus Norte
- **Áreas:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Centro:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Convocatoria:** 2º Semestre de Titulacións de Grao
- **Docencia e Matrícula:** Terceiro Curso

Profesora: Paula Frieiro Padín

Programa

Obxectivos da materia

- Coñecer e comprender de forma crítica os principais aspectos das desigualdades sociais, do conflito social, os mecanismos de poder, de dominación, explotación e alienación, e as perspectivas das diversas ciencias sociais sobre eses procesos e mecanismos.
- Ser capaz de avaliar o modo no que os desequilibrios e desigualdades sociais impactan nas relacións humanas e xeran situacións de necesidade diferencial, vulnerabilidade e marxinação, incorporando o respecto aos dereitos fundamentais.
- Ser capaz de aplicar mecanismos de identificación e análise dos problemas sociais, nos que intervén o Traballo Social e as formas de intervención para combatelas.
- Coñecer e ser capaz de aplicar as políticas sociais e os recursos de apoio en procesos de inclusión social.
- Ser capaz de deseñar e implementar proxectos de intervención desde o traballo social orientados á inclusión social.

Contidos

Tema I. A linguaxe crea realidades: dialogar e comprender para crear novas categorías desde o traballo social.

- I.1.- Conceptualización: relacións e diferenzas.
- I.2.- Facer visible o invisible: situacións e causas desde unha visión sistémica.
- I.3.- Mecanismos e procesos de exclusión: o risco de colectivizar.

Tema II. Políticas públicas de Inclusión Social: da análise ao debate.

- II.1.- A nivel Europeo e Estatal.
- II.2.- A nivel Autonómico

Tema III. A intervención no ámbito da inclusión social desde o traballo social: abordaxe do estigma desde a teoría e a praxe, ferramentas e recursos.

- III.1.- O estigma.
- III.2.- O abordaxe desde un enfoque de dereitos: modelos de inclusión social
- III.3.- Ferramentas, técnicas e instrumentos: os equipos de inclusión e os itinerarios de inclusión activa.

Tema IV. A intervención desde o traballo social con persoas en situación de risco de exclusión social.

- IV.1.- Intervención desde o traballo social con persoas sen fogar
- IV.2.- Intervención desde o traballo social con persoas de etnia xitana.
- IV.3.- Intervención desde o traballo social con persoas privadas de liberdade.

- IV.4.- Intervención desde o traballo social con persoas novas en situación de vulnerabilidade.
IV.5.- Intervención desde o traballo social con outras persoas en situación de risco e/ou exclusión social.

Tema V. Boas prácticas en inclusión e cidadanía activa: modelos, intervencións e redes.

- V.1.- Proxecto Inclúe: baseado en I+D+I para a inclusión social.
V.2.- Plataforma Europea contra a Pobreza e a Exclusión Social.
V.3.- EAPN España, EAPN Galicia.
V.4.- Entidades que traballan pola inclusión social en Galicia: exemplos de boa praxe e alianzas.

Bibliografía básica e complementaria

BÁSICA

- Agulló, E., Llosa, J.A., Menéndez, S., Rúa, E. e Ventosa, L. (2020). *Mujeres e inclusión social: Investigación y estrategias de innovación y transformación social*. EAPN Asturias.
- Bauman, Z. (2011). *Trabajo, consumismo y nuevos pobres*. Barcelona: Gedisa Editorial.
- Blanco, J., Kortajarena, N. e Romero, V. (Coords.). (2015). *Manual Inclue: Unha ferramenta para la aplicación de un nuevo enfoque en la atención a personas en situación de exclusión social*. <http://www.emaus.com/pdf/1-%20Modelo%20INCLUE.20vers%20cast..pdf>
- Candalija, J. (2020). *Guía de estilo sobre aporofobia y discurso del odio: Comunicar Sin Discriminar*. EAPN España y Ministerio de Sanidad, Consumo y Bienestar Social.
- Castel, R. (1991). Los desafiados: Precariedad del Trabajo y Vulnerabilidad Relacional. *Revista Utopía*, 3, 28-35.
- Cortina, A. (2017). *Aporofobia, el rechazo al pobre: un desafío para la sociedad democrática*. Paidós.
- Fundación FOESSA. (2019). *VIII Informe sobre exclusión y desarrollo social en España*. <https://caritas-web.s3.amazonaws.com/main-files/uploads/sites/16/2019/05/Informe-FOESSA-2019-completo.pdf>
- Fundación Secretariado Gitano. (2018). *Lección Gitana*. Autoría.
- Hernández, M. (Dir.). (2019). *Riesgo de exclusión social de la población gitana en España e intervención social*. Universidad de Murcia, Observatorio de la Exclusión Social.
- Karsz, S. (2004). *La exclusión: bordeando sus fronteras. Definiciones y matices*. Gedisa.
- Lei 10/2013, de 27 de novembro, de inclusión social de Galicia. *Diario Oficial de Galicia*, 249, sec. I, de 31 de decembro de 2013, 52521 a 52585.
- Mesa, S. (2019). *Silencio administrativo: La pobreza en el laberinto burocrático*. Anagrama.
- Ministerio de Sanidad, Servicios Sociales e Igualdad. (2015). *Estrategia Nacional Integral para Personas Sin Hogar 2015-2020*. <http://www.msssi.gob.es/ssi/familiasInfancia/inclusionSocial/docs/ENIPSH.pdf>
- Raya, E. e Hernández, M. (2014). *Acompañar los procesos de inclusión social: del análisis de la inclusión a la intervención social*. <https://revistas.unal.edu.co/index.php/tsocial/article/view/47064>
- Secretaria General de Instituciones Penitenciarias. (s.f.). *Manual de procedimiento de trabajo social en instituciones penitenciarias*. Autoría.
- Sennett, R. (2012). *El respeto: sobre la dignidad del hombre en un mundo de desigualdad* (3ª ed.). Anagrama.
- Smale, G., Tuson, G. e Statham, D. (2015). *Problemas sociales y trabajo social* (2ª ed.). Morata.
- Sousa, de, B. e Aguiló, A. (2019). *Aprendizajes globales: Descolonizar, desmercantilizar y despatriarcalizar desde las Epistemologías del Sur*. Icaria.
- Subiratas, J. (2006). *Fragilidades vecinas: Narraciones biográficas de exclusión social urbana*. Icaria.
- Valenzuela, H., Jessica, M. e Molina, J.L. (2020). *Viviendo entre cuatro paredes: La vulnerabilidad relacional en contextos de exclusión social*. Fundación FOESSA.
- Xunta de Galicia. (2014). *Estrategia de Inclusión Social de Galicia 2014-2020*. http://benestar.xunta.es/export/sites/default/Benestar/Biblioteca/Documentos/Plans_e_programas/estrategia_inclusion_social_galicia_2014_2020.pdf
- Xunta de Galicia. (2019). *Plan de atención de personas sin hogar en Galicia 2019-2023*. <https://politicassocial.xunta.gal/es/recursos/planes-y-programas/plan-de-atencion-de-personas-sin-hogar-en-galicia-2019-2023>

COMPLEMENTARIA:

- Alemán, C. e Garcés, J. (1997). *Política Social*. McGrawhill.
- Arza, J. (Coord.). (2020). *Informe, Encuesta Impacto COVID 19 Población Gitana 2020*. Universidad de Alicante.
- Beck, U. (1998). *La sociedad del riesgo: hacia una nueva modernidad*. Paidós.
- Bremner, R.H. (1993). *Desde lo más bajo: el descubrimiento de la pobreza en Estados Unidos*. Ministerio de Trabajo y Seguridad Social.
- Cabrera, P. J. (2005). *Nuevas tecnologías y exclusión social: Un estudio sobre las posibilidades de las TIC en la lucha contra la inclusión social en España*. Fundación Telefónica.
- Castel, R. (1997). *La metamorfosis de la cuestión social: Una crónica del asalariado*. Paidós.
- Deligny, F. (2015). *Los vagabundos eficaces*. UOC. [Edición original de 1947: *Les vagabonds efficaces*]
- EAPN ESPAÑA. (2012). *Guía metodológica de participación social de las personas en situación de pobreza y exclusión social*. http://www.eapn.es/ARCHIVO/documentos/recursos/2/guia_participacion.pdf
- EAPN ESPAÑA (2014). *Manual de Sensibilización ante la Exclusión Social*.

- http://www.eapn.es/ARCHIVO/documentos/recursos/2/1417437063_manual_sensibilizacion.pdf
EAPN Madrid. (2013). *El Modelo Housing First, una oportunidad para la erradicación del sinhogarismo en la Comunidad de Madrid*. Autor.
- Esquirol, J. M. (2010). *El respeto o la mirada atenta* (3ª ed.). Gedisa.
- Hernández, M. (Dir.) (2020). *Riesgo de exclusión y políticas sociales autonómicas en España*. Tirant Humanidades.
- Gámez, T. (2017). *Personas sin hogar: Un análisis de género del sinhogarismo*. UMA.
- López-Aranguren, E. (2005). *Problemas sociales. Desigualdad, pobreza, exclusión social*. Biblioteca Nueva.
- Martínez, U. e Gómez, E.J. (2006). Luces y sombras en el concepto de ciudadanía. *Documentación Social*, 140, 205-218.
- Raya, E. (2006). *Indicadores de exclusión social: una aproximación al estudio aplicado de la exclusión*. Universidad del País Vasco.
- Raya, E. (2010). Aplicaciones de una herramienta para el diagnóstico y la investigación en exclusión social. *Revista de Trabajo Social y Acción Social*, 58, 117-136.
- Rubio, M.J. e Monteros, S. (2002). *La exclusión social: Teoría y práctica de la intervención*. CSS.
- Tarrío, X. (2017). *Huye, hombre, huye: Diario de un preso F.I.E.S.* Imperdible.
- Tejero, E. e Torradadella, L. (2010). *Vidas al descubierto: historias de vida de los "sin techo"*. Icaria.

Competencias

XENÉRICAS:

- Posuír e comprender os coñecementos que definen ao Traballo Social como disciplina científica, incluíndo as súas teorías, métodos e ámbitos de aplicación, a un nivel que se apoia nas publicacións máis avanzadas e inclúe algúns dos aspectos máis relevantes que están na vangarda do coñecemento neste campo.
- Saber aplicar eses coñecementos na súa actividade profesional e saber elaborar e defender argumentos sobre as cuestións que incumben ao Traballo Social, facendo uso dos seus coñecementos sobre a realidade social, as teorías, os modelos e os métodos científicos propios.

ESPECÍFICAS:

- Establecer relacións profesionais ao obxecto de identificar a forma máis adecuada de intervención.
- Coñecer estratexias para intervir con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para axudarlles a tomar decisións ben fundamentadas achega das súas necesidades, circunstancias, riscos, opcións preferentes e recursos.
- Valorar as necesidades e opcións posibles para orientar unha estratexia de intervención.
- Saber responder a situacións de crises valorando a urxencia das situacións, planificando e desenvolvendo accións para facer fronte ás mesmas e revisando os seus resultados.
- Adquirir habilidades para interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para conseguir cambios, para promocionar o desenvolvemento dos mesmos e para mellorar as súas condicións de vida por medio da utilización dos métodos e modelos de Traballo Social, facendo un seguimento con regularidade dos cambios que se producen ao obxecto de preparar a finalización da intervención.
- Saber identificar e traballar cos comportamentos que representan un risco para o sistema cliente identificando e avaliando as situacións e circunstancias que configuran devandito comportamento e elaborando estratexias de modificación dos mesmos.

TRANSVERSAIS:

- Capacidade de análise e síntese.
- Capacidade de comunicación oral e escrita.
- Capacidade de traballo en equipo.
- Capacidade para as relacións interpersoais.
- Capacidade de recoñecemento á diversidade e a multiculturalidade.
- Capacidade de razonamento crítico.
- Capacidade de compromiso ético.
- Capacidade de aprendizaxe autónoma.
- Capacidade de motivación pola calidade.

Metodoloxía da ensinanza

A metodoloxía utilizada combina a docencia presencial de clases expositivas, interactivas, titoría en grupo reducido e o traballo persoal do alumnado. Preténdese que o alumnado, individual e/ou en equipo,

desenvolva actividades de participación activa: discusión de casos; traballo con textos e/ou datos; aplicación de modelos, técnicas, destrezas e habilidades a supostos prácticos, análise de visionados, entre outras.

A finalidade das clases expositivas é a explicación dos aspectos básicos de cada tema establecidos no programa, proporcionando a información necesaria que permita ao alumnado a aprendizaxe autónoma e colectiva.

A docencia interactiva pretende que o alumnado, individual e/ou de forma grupal, desenvolva actividades de participación activa, como as sinaladas no primeiro parágrafo deste apartado.

Na titoría presencial en grupo reducido, dinamízase, oriéntase e supervísase o traballo autónomo do alumnado, ao tempo que permite facer o seguimento e orientación na realización de tarefas e actividades derivadas do desenvolvemento individual e/ou colectivo da docencia expositiva e interactiva.

A través das titorías individuais asesórase ao alumnado para o desenvolvemento das actividades propostas e, ademais, é un espazo de encontro no que poden clarificar dúbidas, facer achegas, entre outros aspectos.

Poderán producirse cambios na metodoloxía da materia cando así sexa acordado entre a profesora e o alumnado e sempre que supoña unha mellora para a aprendizaxe.

Sistema de avaliación da aprendizaxe

A avaliación da materia realízase mediante avaliación continua e superación de exames.

A avaliación mediante exames ten un peso do 60% sobre a cualificación global, polo que o peso da avaliación continua é do 40%. A puntuación da avaliación continua terase en conta sempre que o alumnado alcance unha puntuación igual ou superior a 2,5 sobre 6,0 no exame ou exames.

As puntuacións anteriores poden estar suxeitas a modificacións sempre que sexa en beneficio do alumnado e se alcanzase o acordo de forma conxunta entre todas as partes implicadas. En caso de producirse cambios deberán incorporarse á guía da materia.

Na Guía da Materia que se entrega ao comezo das clases, especifícase o desenvolvemento da docencia, as indicacións referentes ás tarefas de avaliación continua e a súa puntuación.

A puntuación obtida nas actividades de avaliación continua pódese conservar para cursos posteriores, non sendo que algunhas destas actividades sexa eliminada e/ou sexa incorporada algunha nova; neste caso deberá realizarse para poder obter a puntuación correspondente. Por outra banda, se cambia a valoración de cada unha das actividades, a puntuación obtida no seu momento, modificarase pola equivalente actual. O/a alumno/a que non supere a materia, e desexe conservar a puntuación obtida no curso anterior debe comunicalo a través dun correo electrónico dirixido á profesora da materia (pfrieiro@usc.es).

Poderán producirse cambios no sistema de avaliación cando así sexa acordado entre a profesora e o alumnado e sempre que supoña unha mellora para a aprendizaxe.

DISPENSA DE ASISTENCIA

O alumnado que xustifique a imposibilidade de asistir ás clases e teña concedida dispensa de asistencia, poderá acollerse a esta modalidade. O alumnado que teña concedida dispensa de asistencia, ten que poñerse en contacto coa profesora, preferentemente por correo electrónico, nun prazo non superior a 5 días hábiles desde a data de publicación da acta na que se recoñece dita concesión. As actividades de dispensa de asistencia, o sistema de avaliación e pautas de entrega estarán dispoñibles na páxina web da materia de Traballo Social e Inclusión Social (www.euts.es)

SISTEMA DE CONTROL DE ASISTENCIA:

O prazo e os motivos polos que se pode xustificar as faltas de asistencia son os establecidos na Normativa de asistencia a clase nos ensinos adaptados ao Espazo Europeo de Educación Superior (Acordo do Consello de Goberno da USC do 25 de marzo de 2010).

No caso de non asistir a clases nas que se realizan tarefas puntuables, e se teñan xustificadas as faltas de asistencia, poden compensarse estas tarefas, coa elaboración de traballos e exercicios encomendados pola profesora. Unha vez que se teña a confirmación da xustificación das faltas de asistencia o/a alumno/a ten que poñerse en contacto coa profesora para o encargo da tarefa compensatoria no caso de que proceda a

realización dunha actividade puntuable. Para o efecto, unha vez publicada a acta na que conste a xustificación da/s falta/s de asistencia, o alumnado ten un prazo de 5 días hábiles, para solicitar á profesora a tarefa para compensar a puntuación correspondente.

SISTEMA DE RECUPERACIÓN:

- A recuperación do exame realizarase nas datas oficialmente establecidas.
- Os traballos realizados nas clase só se poderán recuperar cando se teña unha resolución favorable da falta xustificada.
- As persoas que non entreguen as actividades programadas nos prazos estipulados, salvo causas debidamente xustificadas e acreditadas, non poderán recuperalas na primeira

Tempo de estudos e de traballo persoal que debe dedicar un estudante para superala

Traballo persoal do alumnado.

- Estudo autónomo individual ou en grupo: 50 horas.
- Exercicios: 15 horas.
- Lectura de textos: 10 horas.
- Elaboración de traballos, visualización de material: 20 horas.
- Outras tarefas propostas: 4 horas.

TOTAL: 99 horas.

Recomendacións para o estudo da materia

A participación nas clases é fundamental para a integración dos coñecementos teóricos e prácticos, e para que o alumnado sinta a maior vinculación cos contextos profesionais.

Recoméndase, durante o desenvolvemento temporal da materia, manter un contacto periódico coa profesora encargada para a clarificación e a orientación bibliográfica precisa para poder afondar nos aspectos de maior interese.

Observacións

PLAXIO E USO INDEBIDO DAS TECNOLOXÍAS

Para os casos de realización fraudulenta de exercicios ou probas será de aplicación o recollido na Normativa de avaliación do rendemento académico do estudiantado e de revisión de cualificacións.

Optativas asignadas a 4º curso

1º cuatrimestre

O alumnado de 3º pode matricularse nas materias optativas asignadas a 4º

A asignación a un curso concreto repercute únicamente na elaboración dos horarios dese curso

G3171350 - Traballo Social e Adicións (Procesos e Problemas sobre os que actúa o Traballo Social) - Curso 2022/2023

Información

- **Créditos ECTS**
- Créditos ECTS: 6.00
- **Total: 6.0**

Outros Datos

- **Tipo:** Materia Ordinaria Grao RD 1393/2007 - Optativa
- **Departamentos:** Campus Norte
- **Áreas:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Centro:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Convocatoria:** 1º Semestre de Titulacións de Grao
- **Docencia e Matrícula:** Cuarto Curso

Profesora: Ana Isabel Souto Gómez

Programa

Obxectivos da materia

- Coñecer o marco normativo de referencia da atención social ás persoas con adicións.
- Ser capaz de identificar e valorar as necesidades sociais relacionadas cos problemas de adicións e a súa repercusión na vida das persoas afectadas, amais das estratexias de atención e apoio pertinentes en cada situación.
- Coñecer os programas de tratamento para drogodependentes e saber identificar cada un coas súas características para poder aplicarlos en cada momento.
- Ser capaz de recoñecer as características dos problemas de saúde en relación ás adicións que dan lugar a necesidades de atención e apoios sociais.
- Coñecer e ser capaz de analizar os factores de risco e protección no campo das adicións e aplicar de forma axeitada a cada situación o recurso máis oportuno.
- Coñecer e ser capaz de avaliar as políticas e os recursos sociais existentes a nivel territorial no campo das adicións.
- Ser capaz de deseñar e implementar proxectos de intervención dende o Traballo Social coas persoas con adicións.
- Ser capaz de aplicar métodos, modelos e técnicas do Traballo Social na intervención coas persoas con adicións.

Contidos

1. As adicións non relacionadas con substancias.
2. As adicións a substancias.
3. A intervención social en adicións.
4. O papel das traballadoras sociais e os traballadores sociais nas adicións.
5. Ferramentas utilizadas na intervención profesional das adicións.
6. As teorías e os modelos relacionadas coas adicións.
7. Rede de atención nas adicións.
8. O marco normativo e o marco institucional en relación coas adicións.

Bibliografía básica e complementaria

BIBLIOGRAFÍA BÁSICA

Apud, I. e Romaní, O. (2016). La encrucijada de la adicción. Distintos modelos en el estudio de la drogodependencia. *Health and Addiction*, 16(2), 115-125.

Becoña, E. (2002). *Bases científicas de la prevención de las drogodependencias*. Ministerio del Interior. Consellería de Sanidade. (s.d.). *Plan de Trastornos Adictivos de Galicia*.

http://xuventude.xunta.es/uploads/docs/Observatorio/Plan_de_trastornos_adictivos_de_Galicia_2011-2016.pdf

Delegación del Gobierno para el Plan Nacional sobre Drogas. (2017). *Estrategia Nacional sobre Adicciones 2017-2024*.

http://www.pnsd.mscbs.gob.es/pnsd/estrategiaNacional/docs/180209 ESTRATEGIA_N.ADICCIONES_2017-2024 aprobada_CM.pdf

Dirección Xeral de Asistencia Sanitaria do Servizo Galego de Saúde. (2020). *Memoria asistencial. Plan de Salud Mental de Galicia Post Covid19 Periodo 2020-2024*. [https://www.sergas.es/Asistencia-](https://www.sergas.es/Asistencia-sanitaria/Documents/1204/CASTELLANO_MEMORIA%20ASISTENCIAL%20PLAN%20SAUDE%20MENTAL%20GALI)

[sanitaria/Documents/1204/CASTELLANO_MEMORIA%20ASISTENCIAL%20PLAN%20SAUDE%20MENTAL%20GALI](https://www.sergas.es/Asistencia-sanitaria/Documents/1204/CASTELLANO_MEMORIA%20ASISTENCIAL%20PLAN%20SAUDE%20MENTAL%20GALI)

- Graña, J., Muñoz, J. e Navas, E. (2007). *Características psicopatológicas motivacionales y de personalidad en drogodependientes en tratamiento de la Comunidad de Madrid*. Agencia Antidroga Comunidad de Madrid.
- Instituto de Adicciones de la Ciudad de Madrid. (2012). *Protocolo de Intervención desde el Trabajo Social en los Centros de Atención a las drogodependencias del Instituto de Adicciones*.
<http://www.pnsd.mscbs.gob.es/pnsd/buenasPracticas/protocolos/pdf/ProtocoloIntervSocial.pdf>
- López, M.F e Arrojo, M. (2012). *O circuito de asistencia sanitaria aos trastornos adictivos en Galicia*. Xunta de Galicia.
- Losada, M. J., Márquez, P. e Sebastián, P. (1995). Aproximación a las funciones de los trabajadores sociales en los centros de atención a las drogodependencias. *Cuadernos de Trabajo Social*, 8, 123-139.
- Ministerio de Sanidad y Consumo de España. (1994). *Glosario de términos de alcohol y drogas*. Ministerio de Sanidad y Consumo de España.
- Ruiz, M.C. (2018). *Actualización en drogodependencias. Análisis histórico, social y sanitario*. Formación Alcalá.
- Ruiz, M.C. (2018). *Actualización en drogodependencias. Análisis histórico, social y sanitario*. Formación Alcalá.
- Sánchez, L. (2008). *Guía informativa: género y drogas. Plan de atención integral a la salud de la mujer en Galicia*. Xunta de Galicia, Servizo Galego de Saúde.
- Xunta de Galicia. (2001). *Plan de Galicia sobre Drogas. Organización y funcionamiento de la Red Asistencial*. <https://www.sergas.es/gal/Publicaciones/Docs/Drogodependencias/PDF3-35.pdf>
- World Health Organization. (1994). *Glosario de términos de alcohol y drogas*. Ministerio de Sanidad y Consumo de España.

BIBLIOGRAFÍA COMPLEMENTARIA

- Alvear de la M.I., Herrera, J., Iglesias, L., Márquez, J. e Paredes, C. (1984). Trabajo social a la luz del enfoque sistémico. *Revista de Trabajo Social*, 4(3), 46-53.
- American Psychiatric Association. (2018). *DSM-5 Manual Diagnóstico y Estadístico de los Trastornos Mentales*. Editorial Médica Panamericana.
- Arias, F., Castillo, C., Fernández, J.J., Roncero, C., Rovira, M.A. e Secades, R. (2008). *Guías Clínicas Sociodrogalcohol basadas en la evidencia científica opiáceos*. Sociodrogalcohol.
- Castilla, P. (2016). La prevención de recaídas en drogodependencias desde el Modelo de Marlatt. Aportaciones desde el Trabajo Social. *Trabajo Social Hoy*, 24(77), 109-133.
- Decreto 389/1994, do 15 de decembro, polo que se regula a saúde mental en Galicia. (1995). *Diario Oficial de Galicia nº 1 de 2 de enero de 1995*
<https://extranet.sergas.es/nrmtv/docs/gal/NormativaConvenios/NormativaSanitaria/archivos/211995161.htm>
- Levine, H. (1978). The Discovery of Addiction: Changing Conceptions of Habitual Drunkenness in America. *Journal of Studies on Alcohol*, 15, 493-506.
- Orde do 12 de marzo de 2007 pola que se regula a integración funcional dos centros de alcoholismo e de atención ás drogodependencias non alcohólicas no Servizo Galego de Saúde. (2007). *Diario Oficial de Galicia*, 62, 28 de marzo.
https://www.xunta.gal/dog/Publicados/2007/20070328/AnuncioB2CA_es.html
- Organización Mundial de la salud. (1992). *Clasificación Internacional de Enfermedades (OMS) CIE-10. Descripciones Clínicas y Pautas para el Diagnóstico*. Meditor.
- Portela, M. (2002). *Programa de incorporación personalizado*. Xunta de Galicia.
- Stoehr, J. D. (2006). *The Neurobiology of Addiction*. Chelsea House Publishers.
- UMAD de Santiago de Compostela. (2018). *Plan Municipal de Prevención de Drogodependencias de Santiago de Compostela 2018-2021*.
http://www.santiagodecompostela.gal/medi/departamento/atencion_cidadan/Servizos_Sociais/UMAD/Plan_Municipal_de_prevencion_de_drogodependencias_2018-2021.pdf

Competencias

COMPETENCIAS XENÉRICAS:

- Posuír e comprender os coñecementos que definen ao Traballo Social como disciplina científica, incluíndo as súas teorías, métodos e ámbitos de aplicación, a un nivel que se apoia nas publicacións máis avanzadas e inclúe algúns dos aspectos máis relevantes que están na vangarda do coñecemento neste campo.
- Saber aplicar eses coñecementos na súa actividade profesional e saber elaborar e defender argumentos sobre as cuestións que incumben ao Traballo Social, facendo uso dos seus coñecementos sobre a realidade social, as teorías, os modelos e os métodos científicos propios.

COMPETENCIAS ESPECÍFICAS:

- Establecer relacións profesionais ao obxecto de identificar a forma máis adecuada de intervención con persoas con condutas aditivas.
- Coñecer estratexias para intervir con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para axudarlles a tomar decisións ben fundamentadas acerca das súas necesidades, circunstancias, riscos, opcións preferentes e

recursos.

- Valorar as necesidades e opcións posibles para orientar unha estratexia de intervención.
- Saber responder a situacións de crises valorando a urxencia das situacións, planificando e desenvolvendo accións para facer fronte ás mesmas e revisando os seus resultados.
- Adquirir habilidades para interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para conseguir cambios, para promocionar o desenvolvemento dos mesmos e para mellorar as súas condicións de vida por medio da utilización dos métodos e modelos de Traballo Social, facendo un seguimento con regularidade dos cambios que se producen ao obxecto de preparar a finalización da intervención.
- Saber identificar e traballar cos comportamentos que representan un risco para o sistema cliente identificando e avaliando as situacións e circunstancias que configuran devandito comportamento e elaborando estratexias de modificación dos mesmos.

COMPETENCIAS TRANSVERSAIS:

- Capacidade de análise e síntese.
- Capacidade de comunicación oral e escrita.
- Capacidade de traballo en equipo.
- Capacidade para as relacións interpersonais.
- Capacidade de razoamento crítico.
- Capacidade de aprendizaxe autónoma.
- Capacidade de motivación pola calidade.

Metodoloxía da ensinanza

A metodoloxía sucesiva ten un carácter eminentemente práctico e aplicado. Tendo isto en conta, a ordenación dos contidos, a programación dos traballos prácticos e as sesións de titorías están pensadas para que o alumno poida ir desenvolvendo de maneira progresiva a súa aprendizaxe, sendo así que o proceso de ensino- aprendizaxe estará fundamentado nos contidos teóricos, nos obxectivos específicos e nas competencias.

Desenvolveranse traballos individuais e grupais sobre supostos prácticos e a forma de intervir con persoas con adicións. Na docencia expositiva a profesora expoñerá a análise de conceptos e contidos chave da materia.

Na docencia interactiva incidirase na análise e reflexión na aula sobre artigos e material bibliográfico, visionado de vídeos e documentais relacionados coa materia.

Como aula virtual, para o desenvolvemento da docencia emprégase a web propia do centro, na que cada materia ten o seu espazo propio, na cal o alumnado accede con clave

Sistema de avaliación da aprendizaxe

A avaliación da materia realízase mediante a avaliación continua combinada con proba final. A proba final é complementaria á avaliación continua nas dúas oportunidades.

O exame terá un peso do 60% sobre a cualificación global. Polo que o peso da avaliación continua é do 40%. Para poder sumar a avaliación continua, o alumnado deberá ter aprobada a proba final.

Na Guía docente especificarase o contido e a puntuación correspondente a cada unha das tarefas, prácticos e traballos da avaliación continua, que será entregada ao comezo das clases.

Unha vez téñase confirmación da xustificación das faltas de asistencia, o alumno ou a alumna ten que poñerse en contacto coa profesora ou o profesor para o encargo da tarefa compensatoria no caso de que proceda a realización dunha actividade puntuable. Para o efecto, unha vez publicada a acta na que conste a xustificación da/ s falta/ s de asistencia, o alumnado ten un prazo de 5 días hábiles máximo para contactar coa profesora ou o profesor.

A puntuación obtida nas actividades de avaliación continua poderase conservar en cursos posteriores, no sendo aplicable no caso de que algunhas destas actividades sexan eliminadas e/o incorporada algunha nova; neste caso deberase realizar para poder obter puntuación correspondente.

Por outra banda, se cambia a valoración de cada unha das actividades, a puntuación obtida no seu momento, modificarase pola equivalente actual. O alumnado que no supere a materia e desexe conservar a puntuación obtida no curso anterior debe comunicalo a través dun correo electrónico dirixido á profesora da materia (asouto@euts.es).

Poderanse producir cambios no sistema de avaliación da materia cando así sexa acordado entre a profesora e el alumnado, e sempre que supoña unha mellora para a aprendizaxe.

DISPENSA DE ASISTENCIA:

O alumnado que xustifique a imposibilidade de asistir ás clases interactivas, e teña concedida dispénsaa de asistencia, poderá compensar as faltas de asistencia coa realización das tarefas, prácticos ou traballos establecidos pola coordinadora da materia, nun prazo de 5 días hábiles desde a data de publicación na acta na que se recoñece dita concesión, a través do correo electrónico (asouto@euts.es) (ver tarefas por dispensa de asistencia na web da materia da Escola Universitaria de Traballo Social).

PLAXIO E USO INDEBIDO DAS TECNOLOXÍAS:

“Para os casos de realización fraudulenta de exercicios o probas será de aplicación no recolleito na Normativa de avaliación do rendemento académico dos estudantes e de revisión de cualificacións”

Tempo de estudos e de traballo persoal que debe dedicar un estudante para superala

Estudo autónomo individual ou en grupo: 50 horas.

- Exercicios: 15 horas.
- Lectura de textos: 10 horas.
- Elaboración de traballos, visualización de material: 20 horas.
- Outras tarefas propostas: 4 horas.

Total: 99 horas.

Recomendacións para o estudo da materia

A participación activa é clave para a formulación dun pensamento crítico. O alumnado deberá ter unha aprendizaxe autodirixida e continuada.

É recomendable que durante o desenvolvemento temporal da materia, manter un contacto periódico coa profesora encargada da materia, para a clarificación e a orientación bibliográfica.

Observacións

Respecto a a bibliografía recoméndase tamén consultar a que se presenta na Guía da materia, debido a que é máis completa que a que se inclúe no programa pola limitación do espazo.

G3171441 - Mediación e Xestión do Conflito en Traballo Social (O Traballo Social: Conceptos, Métodos, Teorías e Aplicación) - Curso 2022/2023

Información

- **Créditos ECTS**
- Créditos ECTS: 6.00
- **Total: 6.0**

Outros Datos

- **Tipo:** Materia Ordinaria Grao RD 1393/2007
- **Departamentos:** Campus Norte
- **Áreas:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Centro:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Convocatoria:** 1º Semestre de Titulacións de Grao
- **Docencia e Matrícula:** Cuarto curso

Profesora: Lourdes Besada Agra

Programa

Obxectivos da materia

- Coñecer os principais métodos e técnicas para interactuar con individuos, familias, grupos e comunidades para promover cambios, desenvolvementos e mellorar as súas oportunidades vitais.
- Ser capaz de aplicar as estratexias de resolución de conflitos por medio da negociación e a mediación.
- Coñecer e ter adestramento nas habilidades e técnicas que permitan a xestión de conflitos a nivel interpersoal, grupal e intergrupal.
- Ser capaz de utilizar claves verbais e non verbais para guiar a mediación.
- Ser capaz de establecer relacións profesionais ao obxecto de identificar a forma máis axeitada de intervención, e de aclarar e negociar a finalidade de tales contactos e os límites da súa implicación.
- Coñecer e ser capaz de aplicar os métodos específicos para a xestión e resolución de conflitos.

Contidos

TEMA I: A mediación como alternativa para a resolución de conflitos: Concepto e marco de referencia. Mediación e traballo social.

TEMA II: O conflito: Elementos, proceso e xestión.

TEMA III: O proceso de mediación: secuencias, fases e técnicas. A figura do mediador. Rol e competencias profesionais.

TEMA IV: Marco xurídico e normativo da mediación.

TEMA V: A mediación e os ámbitos de aplicación.

Bibliografía básica e complementaria

Bibliografía básica

Alés, J. e Mata, J. D. (2016). *Manual práctico para Mediadores: El Ministerio de la Mediación. Cómo gestionar un conflicto desde sus cenizas*. Atelier. Barona, S. (2011). *Mediación penal: Fundamentos, fines y régimen jurídico*. Tirant Lo Blanch.

Boqué, M. C. (2018). *La mediación va a la escuela*. Narcea. Bouché, J. H. e Hidalgo, F. (2009). *Mediación Familiar* (Vol. I). Dykinson, S.L. Bouché, J. H. e Hidalgo, F. (2010).

Mediación Familiar (Vol. III). Dykinson, S.L.

Consejo General de Colegios Oficiales de Trabajo Social. (2013). *Revista de Servicios Sociales y Política Social*, 30

Cornelius, H. e Faire, S. (1998). *Tú ganas yo gano: Cómo resolver conflictos creativamente*. Gaia ediciones.

Diego de, R. e Guillén, C. (2008). *Mediación: Procesos, tácticas y técnicas*. Pirámide.

- Diez, F. e Tapia, G. (1999). *Herramientas para Trabajar en Mediación*. Paidós.
- Fernández, S. (2009). *Teoría y práctica de la Mediación: La gestión alternativa de los conflictos sociales*. Editum.
- Ferreirós, C. E., Sirvent, A., Simons, R. e Amante, C. (2011). *La mediación en el derecho penal de menores*.
- Dykinson, S.L. García, F. J., Vaquer, A. V. e Gomis, C. (2010). *Intervención y mediación familiar*. Universitat Jaume I.
- González Pillado, E. (2012). *Mediación con menores infractores en España y los países de su entorno*. Tirant lo Blanch.
- Munduate, L. e Medina, F. J. (Coords). (2011). *Gestión del conflicto, negociación y mediación*. Pirámide.
- Poyatos, A. (Coord.). (2003). *Mediación familiar y social en diferentes contextos*. Nau Llibres.
- Redorta, J. (2004). *Cómo analizar los conflictos: La tipología de conflictos como herramienta de mediación*. Paidós.
- Ripol-Millet, A. (2011). *Estrategias de mediación en asuntos familiares*. Cometa.
- Rodríguez García, C. (2015). *Manual de Mediación Civil y Mercantil: Construyendo diálogos para gestionar conflictos*. Universidad Internacional de la Rioja.
- Rodríguez Llamas, S. (2010). *La mediación familiar en España: Fundamento, concepto y modelos jurídicos*. Tirant Lo Blanch.
- Rondón, L. M. (2012). *Bases para la mediación familiar*. Tirant Lo Blanch.
- Six, J. F. (1997). *Dinámica de la Mediación*. Paidós.
- Soletó, H. (Dir.). (2013). *Mediación y resolución de conflictos: Técnicas y ámbitos*. Tecnos.
- Souto, E. (2012). *Mediación Familiar*. Dykinson.
- Suares, M. (1999). *La mediación. Conducción de disputas. Comunicación y técnicas*. Paidós.
- Suares, M. (2003). *Mediando en sistemas familiares*. Paidós.
- Tapia, G. e Diez, F. (1999). *Herramientas para trabajar en mediación*. Paidós.
- Whatling, T. (2013). *Mediación: Habilidades y estrategias. Guía práctica*. Narcea.

Bibliografía complementaria

- Barranco, J. (2015). Claves y herramientas para la gestión positiva del conflicto interpersonal. En B. Cruz, J. Bembibre y J. Barranco (Coords.), *Herramientas para la reflexión de la práctica de la intervención social* (pp. 241-258). El genio maligno.
- Bernal, T. (1988). *La mediación familiar: Una solución a los conflictos de ruptura de pareja*. Colex
- Bolaños, I. (2000). *La construcción de un espacio operativo en mediación familiar*. Paidós.

Competencias

Competencias Xenéricas:

- Posuír e comprender os coñecementos que definen ao Traballo Social como disciplina científica, incluíndo as súas teorías, métodos e ámbitos de aplicación, a un nivel que se apoia nas publicacións máis avanzadas e inclúe algúns dos aspectos máis relevantes que están na vangarda do coñecemento nese campo.

Competencias Específicas:

- Establecer relacións profesionais ao obxecto de identificar a forma máis axeitada de intervención.
- Coñecer estratexias para intervir con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para axudarlles a tomar decisións ben fundamentadas acerca das súas necesidades, circunstancias, riscos, opcións preferentes e recursos.
- Valorar as necesidades e opcións posibles para orientar unha estratexia de intervención.
- Saber responder a situacións de crise valorando a urxencia das situacións, planificando e desenvolvendo accións para facer fronte ás mesmas e revisando os seus resultados.
- Adquirir habilidades para interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para conseguir cambios, para promocionar o desenvolvemento dos mesmos e para mellorar as súas condicións de vida por medio da utilización dos métodos e modelos de Traballo Social, facendo un seguimento con regularidade dos cambios que se producen ao obxecto de preparar a finalización da intervención.
- Saber identificar e traballar cos comportamentos que representan un risco para o sistema cliente identificando e avaliando as situacións e circunstancias que configuran dito comportamento e elaborando estratexias de modificación dos mesmos.
- Coñecer e utilizar a mediación como estratexia de intervención destinada á resolución alternativa e complementaria de conflitos en diversos ámbitos, tales como o familiar, escolar, comunitario e intercultural.
- Diferenciar e actuar na resolución de situacións de risco previa identificación e definición da natureza deste.
- Identificar, minimizar e xestionar o risco cara a un mesmo e aos colegas a través da planificación, revisión e seguimento de accións para limitar o estrés e o risco.
- Desenvolver aptitudes para traballar de xeito eficaz dentro de sistemas, redes e equipos interdisciplinares e multiorganizacionais co propósito de colaborar no establecemento de fins, obxectivos e tempo de duración destes contribuíndo igualmente a abordar de xeito construtivo os posibles desacordos existentes.

- Xestionar conflitos, dilemas e problemas éticos complexos identificando estes, deseñando estratexias de superación e reflexionando sobre os seus resultados.

Competencias Transversais:

- Capacidade de análise e síntese.
- Capacidade de comunicación oral e escrita.
- Capacidade de resolución de problemas
- Capacidade de traballo en equipo.
- Capacidade para as relacións interpersoais.
- Capacidade de razoamento crítico.
- Capacidade de compromiso ético.
- Capacidade de aprendizaxe autónomo.
- Capacidade de adaptación a novas situacións.
- Capacidade de motivación pola calidade.

Metodoloxía da ensinanza

A metodoloxía empregada combina a docencia presencial de clases expositivas, interactivas e titoría presencial en grupo reducido.

A finalidade das clases expositivas é a explicación dos aspectos básicos de cada tema establecido no programa, proporcionando a información necesaria que permita ao alumnado a aprendizaxe autónoma.

A docencia interactiva pretende que o alumnado, individual ou grupalmente, desenvolva actividades de participación activa: discusión de casos, traballo con textos ou datos, aplicación de técnicas, destrezas e habilidades a supostos prácticos, etc.

A través das titorías asesorarase ao alumnado para o desenvolvemento das actividades propostas de forma autónoma, o que supón un proceso de autoaprendizaxe.

Na titoría presencial en grupo reducido, dinámizase, oriéntase e supervísase o traballo autónomo do alumnado, ao tempo que permite facer o seguimento e orientación na realización de tarefas e actividades derivadas do desenvolvemento individual e colectivo da docencia expositiva e interactiva.

Sistema de avaliación da aprendizaxe

A proba escrita e/ou exame terá un valor do 60% sobre a cualificación global e o peso da avaliación continua será do 40%. A puntuación da docencia interactiva, terase en conta sempre que os/as alumnos/as alcancen unha puntuación no exame ou proba escrita igual ou superior ao 2,5 sobre 6. Na avaliación final terase en conta o desenvolvemento das actividades do alumnado, individual ou grupalmente, en relación aos seguintes aspectos e coa puntuación máxima que a continuación relaciónase:

- Exame: 6 puntos. Se poderán realizar exames parciais, neste caso a cualificación final será a media das cualificacións parciais obtidas, sempre que a puntuación en cada unha das probas parciais sexa igual ou superior a 2.5.
- Asistencia ás clases interactivas nas que se traballará a discusión, reflexión e análise de casos ou supostos prácticos, realización de role-playing, análise e discusión de documentos e textos bibliográficos e a exposición, cando proceda, dos traballos na aula: 3 puntos
- Traballo grupal dos/as alumnos/as a realizar fora da aula sobre diferentes contextos de mediación: 0.8 puntos. A realización deste traballo é un requisito obrigatorio para que o/a alumno/a poida presentarse ao exame.
- A asistencia á titoría en grupo reducido (TGR): 0.2 puntos

O sistema de control de asistencia a clase é o establecido polo centro a tales efectos. O prazo e o motivo polos que se pode xustificar as faltas de asistencia son as establecidas na Normativa de asistencia a clase nas ensinanza adaptadas ao espazo europeo de educación superior (Acordo do Consello de Goberno da USC do 25 de marzo de 2010).

O alumnado que xustifique a imposibilidade de asistir ás clases interactivas, e teña concedida a dispensa de asistencia, poderá compensar as faltas de asistencia coa realización dos traballos escritos, a determinar entre o/a alumno/a e a profesora. Poderán producirse cambios no sistema de avaliación da materia

Tempo de estudos e de traballo persoal que debe dedicar un estudante para superala

Traballo persoal do/a alumno/a

- Estudio autónomo individual ou en grupo: 50 Horas.
- Exercicios: 15 Horas.
- Lectura de textos: 10 Horas.
- Elaboración e exposición de traballos bibliográficos: 20 Horas.
- Outras tarefas propostas a determinar pola profesora: 4 Horas.

TOTAL 99 Horas

Recomendacións para o estudo da materia

- Asistencia e participación nas clases interactivas e expositivas.
- Colaboración e posicionamento activo nas tarefas a realizar en grupo.
- Respecto á bibliografía recoméndase consultar a que se presenta na Guía da materia, dado que é máis completa que a que se inclúe neste programa pola limitación de espazo.

Observacións

Nos casos plaxio e uso indebido das tecnoloxías, e polo tanto da realización fraudulenta de exercicios ou probas, será de aplicación o recollido na Normativa de avaliación do rendimento académico dos estudantes e de revisión de cualificacións

“

G3171443 – Traballo Social, Procesos Migratorios e Diversidade Cultural (Procesos e Problemas sobre os que actúa o Traballo Social) - Curso 2022/2023

Información

- **Créditos ECTS**
- Créditos ECTS: 6.00
- **Total: 6.0**

Outros Datos

- **Tipo:** Materia Ordinaria Grao RD 1393/2007
- **Departamentos:** Campus Norte
- **Áreas:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Centro:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Convocatoria:** 1º Semestre de Titulacións de Grao
- **Docencia e Matrícula:** Cuarto curso

Profesora: Paula Frieiro Padín

Programa

Obxectivos da materia

- Coñecer e comprender de forma crítica os desequilibrios, desigualdades sociais e de poder, que xeran os mecanismos de discriminación e opresión derivados das relacións étnicas e culturais, incorporando os valores propios dunha cultura da paz e da democracia.
- Ser capaz de detectar os mecanismos de exclusión e discriminación no acceso das persoas migrantes á protección social e suscitar fórmulas para corríxilos.
- Coñecer e comprender as diferentes perspectivas teóricas e metodolóxicas con persoas migrantes.
- Coñecer o marco normativo de referencia dos procesos migratorios.
- Ser capaz de formular, implementar e avaliar programas sociais para persoas migrantes e coñecer o desempeño das funcións dos traballadores e traballadoras sociais na súa xestión.
- Ser capaz de aplicar estratexias de resolución de conflitos interculturais por medio da negociación e da mediación.

Contidos

Tema I: Procesos migratorios.

- I.1.- Conceptos básicos.
- I.2.- Historia das migracións: causas e contextos.
- I.3.- Movementos migratorios.

Tema II: Políticas migratorias.

- II.1.- Introducción ás políticas migratorias.
- II.2.- As políticas migratorias en España.
- II.3.- Estructuras administrativas: nivel estatal e autonómico.
- II.4.-Plans de acción.

Tema III: Marco xurídico: Estranxeiría aplicada ao Traballo Social.

- III.1.-A entrada en territorio español.
- III.2.-Documentos das persoas inmigrantes e outros.
- III.3.-Réxime xeral: autorizacións.

- III.4.-Réxime comunitario.
- III.5.-Legalización de documentos.
- III.6.-Infraccións á Lei de Estranxeiría.
- III.7.-Nacionalidade.
- III.8.-Dereitos e liberdades das persoas estranxeiras en España.

Tema IV: Intervención con persoas inmigrantes dende o Traballo Social.

- IV.1.-Contextualización.
- IV.2.-Aspectos a ter en conta na intervención social con persoas inmigrantes: modelos e ferramentas
- IV.3.-Aspectos psicosociais da poboación migrante.

Tema V: Intervención con persoas migrantes en situación de maior vulnerabilidade

- V.1.-Intervención con persoas en prostitución e/ou trata con fins de explotación sexual.
- V.2.-Intervención con menores non acompañados.
- V.3.-Intervención con mulleres que sofren ou sufriron violencia de xénero.
- V.4.-Intervención con persoas migrantes con problemas de saúde, diversidade funcional, etc.
- V.5.-Intervención con persoas refuxiadas no contexto actual.

Tema VI: A práctica do traballo social intercultural: diversidade cultural, interculturalidad e mediación intercultural.

- VI.1.-Conceptos.
- VI.2.-Modelos de xestión.
- VI.3.-Diversidade cultural dende un marco interpretativo feminista.
- VI.4.-Principios e premisas da práctica do traballo social intercultural.
- VI.5.-Traballo social comunitario no eido das migracións e da interculturalidade.
- VI.6.-Mediación intercultural.

Bibliografía básica e complementaria

BÁSICA:

- Achotegui, J. (2020). *El Síndrome de Ulises: Contra la deshumanización de la migración*. Ned. Bauman, Z. (2016). *Extraños llamando a la puerta*. Paidós.
- Essombra, M. A. (2012). *Inmigración e interculturalidad en la ciudad: principios ámbitos y condiciones para una acción comunitaria intercultural en perspectiva europea*. Graó.
- Fundación ANAFE-CITE. (2008). *La intervención social con poblaciones inmigradas: Manual para profesionales de Servicios Sociales*. <http://www.navarra.es/NR/rdonlyres/0C35C220-5BE4-45F0-8FA5-8BA5743EFF94/109397/00Inmigracion2.pdf>
- Galvín, I. e Franco, P. (1996). *Propuesta Metodológica para el Trabajo Social con Inmigrantes*. Siglo XXI.
- Ley Orgánica 4/2000, de 11 de enero, sobre derechos y libertades de los extranjeros en España y su integración social. *Boletín Oficial del Estado*, 10, sec. I, 1139 a 1150.
- Malagón, J. L. e Sarasola, J. L. (Coord.). (2005). *Manual de atención social al inmigrante*. Almuzara.
- Malgesini, G. e Giménez, C. (2000). *Guía de conceptos sobre migraciones, racismo e interculturalidad* (2ª ed.). Catarata.
- Raya, E.E. (2006). La práctica del trabajo social con población inmigrante en España: responsabilidad ético-política, limitaciones de la perspectiva metodologicista y aportaciones de los modelos de intervención en medio pluriétnico. *Acciones e investigaciones sociales, Extra 1(22)*, 85-105.
- Sánchez, J. e Franco, F. (2011). *Guía para Orientación Legal en Inmigración*. Lex Nova.
- Salazar, O. (2017). *Autonomía, género y diversidad: itinerarios feministas para una democracia intercultural*. Tirant humanidades.
- Sue, D. W. (2013). *La práctica del trabajo social multicultural*. Limusa.
- Vidal, F. e Charaf, M. (2011). *Los aeronautas: exclusión extrema e inmigración*. UNE.

COMPLEMENTARIA:

- Abarca, A. P., Alonso-Olea, B., La Cruz, J. M., Martín, I. e Vargas, M. (2011). *Inmigración y Extranjería: régimen jurídico básico* (5ª ed.). Codex.
- Accem. (2008). *Análisis de las Migraciones: España como "Emisor" y "Receptor de Inmigrantes"*. Accem.
- Achotegui, J. (2002). *La Depresión de los Inmigrantes: Una Perspectiva Transcultural*. Mayo.
- Castro, A. (2011). *Sos... Soy Inmigrante: el síndrome de Ulises*. Pirámide.
- Catala, M. (Coord.). (2009). *Miradas y Voces de la Inmigración*. Montesinos.
- Escarbajal, A. (2009). *Educadores, Trabajadores Sociales e Interculturalidad*. Dykinson.
- Escarbajal, A. (2010). *Interculturalidad, Mediación y Trabajo Colaborativo*. Narcea.
- Izquierdo, A. (2010). *Del suelo al arraigo: La inmigración en España durante la primera década del S. XXI*.

Universidad de A Coruña.

Izquierdo, A. e Wayne, A. C. (2012). *Política de Control Migratorio: Estudio Comparado de España y EE.UU.* Bellaterra.

Livi, M. (2012). *Breve Historia de las Migraciones.* Alianza Editorial.

Marchioni, M. e Morín, M. L. (2014). *El Proyecto de Intervención Comunitaria Intercultural (ICI): Una experiencia avanzada en el terreno comunitario.*

http://quadernsanimacio.net/ANTERIORES/veinte/index_htm_files/intervencion%20comunitaria.pdf

Nahir, S. (2016). *Refugiados frente a la catástrofe humanitaria: una solución real.* Crítica.

Solanes, A. e Spina, La, E. (Eds.). (2014). *Políticas migratorias, Asilo y Derechos Humanos.* Tirant lo Blanch.

Veronesi, S. (2019). *Salvar vidas en el mediterráneo. Un planfleto íntimo contra el racismo.* Anagrama.

Competencias

COMPETENCIAS XENÉRICAS:

- Posuír e comprender os coñecementos que definen ao Traballo Social como disciplina científica, incluíndo as súas teorías, métodos e ámbitos de aplicación, a un nivel que se apoia nas publicacións máis avanzadas e inclúe algúns dos aspectos máis relevantes que están na vangarda do coñecemento neste campo.

- Saber aplicar eses coñecementos na súa actividade profesional e saber elaborar e defender argumentos sobre as cuestións que incumben ao Traballo Social, facendo uso dos seus coñecementos sobre a realidade social, as teorías, os modelos e os métodos científicos propios.

COMPETENCIAS ESPECÍFICAS:

- Establecer relacións profesionais ao obxecto de identificar a forma máis adecuada de intervención.

- Coñecer estratexias para intervir con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para axudarlles a tomar decisións ben fundamentadas achega das súas necesidades, circunstancias, riscos, opcións preferentes e recursos.

- Valorar as necesidades e opcións posibles para orientar unha estratexia de intervención.

- Saber responder a situacións de crises valorando a urxencia das situacións, planificando e desenvolvendo accións para facer fronte ás mesmas e revisando os seus resultados.

- Adquirir habilidades para interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para conseguir cambios, para promocionar o desenvolvemento dos mesmos e para mellorar as súas condicións de vida por medio da utilización dos métodos e modelos de Traballo Social, facendo un seguimento con regularidade dos cambios que se producen ao obxecto de preparar a finalización da intervención.

- Desenvolver aptitudes para saber apoiar o desenvolvemento de redes para facer fronte ás necesidades e traballar a favor dos resultados planificados examinando coas persoas as redes de apoio ás que poidan acceder e desenvolver.

- Coñecer e utilizar a mediación como estratexia de intervención destinada á resolución alternativa e complementaria de conflitos en diversos ámbitos, tales como o familiar, escolar, comunitario e intercultural.

COMPETENCIAS TRANSVERSAIS:

- Capacidade de análise e síntese.

- Capacidade de comunicación oral e escrita.

- Capacidade de traballo en equipo.

- Capacidade para as relacións interpersoais.

- Capacidade de recoñecemento á diversidade e a multiculturalidade.

- Capacidade de razoamento crítico.

- Capacidade de compromiso ético.

- Capacidade de aprendizaxe autónoma.

- Capacidade de motivación pola calidade.

Metodoloxía da ensinanza

A metodoloxía utilizada combina a docencia de clases expositivas, interactivas, titoría en grupo reducido e o traballo persoal. Preténdese que o alumnado, individual e/ou en equipo, desenvolva actividades de participación activa: traballo con textos e/ou datos, estudo de casos, aplicación de teorías, técnicas, destrezas e habilidades a supostos prácticos, análise de vídeos, entre outras.

A finalidade das clases expositivas é a explicación dos aspectos básicos de cada tema establecidos no

programa, proporcionando a información necesaria que permita ao alumnado a aprendizaxe autónoma e colectiva.

A docencia interactiva pretende que o alumnado, individual e/ou de forma grupal, desenvolva actividades de participación activa, como as sinaladas no primeiro parágrafo deste apartado.

Nas titorías presenciais en grupo reducido, dinamízase, orienta e supervísase o traballo autónomo do alumnado, á vez que permite facer un seguimento e orientación de tarefas e actividades de desenvolvemento individual e/ou colectivo da docencia expositiva e interactiva.

A través das titorías individuais asesórase ao alumnado para o desenvolvemento das actividades propostas e, ademais, é un espazo de encontro no que se poden clarificar dúbidas, facer achegas, entre outros aspectos. Preténdese que o alumnado, individual e colectivamente, participe de forma activa na construción de coñecementos. Para iso levaranse a cabo metodoloxías participativas. Estas descríbense como un proceso vivo, dinámico, que se desenvolve en interacción, para xerar reflexión compartida sobre o que se fai, se busca, aspira e desexa desde unha visión colectiva. Implican intercambio e relación integral entre a práctica e a teoría.

Implican un esforzo permanente e sistemático de análise, estudo, reflexión da realidade, dos proxectos e prácticas de intervención que se levan a cabo. Por tanto, implican recoller feitos, situacións, contidos, conceptos, valores, traballar coas emocións; así como coa realidade nos seus diversos aspectos, e/ou interpretacións. Para iso, levaranse a cabo actividades participativas (visuais, auditivas, corporais, vivenciais, de descubrimento individual e colectivo), vinculas ao contexto, a casos, experiencias, aplicando técnicas, destrezas, habilidades, entre outras. Ademais, combinarase o anterior co uso e análise de material audiovisual e bibliográfico.

Poderán producirse cambios na metodoloxía da materia cando así sexa acordado entre a profesora e o alumnado e sempre que supoña unha mellora para a aprendizaxe.

Sistema de avaliación da aprendizaxe

A avaliación da materia realízase mediante avaliación continua e a superación de exames.

A avaliación mediante exames ten un peso do 60% sobre a cualificación global, polo que o peso da avaliación continua é do 40%.

É necesario alcanzar unha puntuación igual ou superior a 2,0 sobre 4,0 puntos, na avaliación continua, para poder sumarlle a puntuación do exame ou exames.

CONTIDO DA AVALIACIÓN CONTINUA E PUNTUACIÓN MÁXIMA: (4 PTOS)

- Actividades de construción teórica do coñecemento a partir de dinámicas en clases expositivas e participación nestas: 1,4 puntos.
- Actividades interactivas e/ou vinculadas a estas: 1,40 puntos.
- Outros traballos en equipo e/ou individuais: 1,20 puntos.

As puntuacións das actividades de avaliación continua poderán verse modificadas, previo acordo co alumnado, sempre que se valore que contribúe a unha distribución máis equitativa nas puntuacións destas. Na Guía da Materia que se entrega ao comezo das clases especificaranse as actividades previstas a realizar, as pautas e a puntuación para cada unha delas, contemplando, de ser o caso, as modificacións en relación co programa.

PERSOAS CON DISPENSA DE ASISTENCIA

O alumnado que teña concedida dispénsaa de asistencia seguirá a seguinte modalidade de avaliación:

- Exame: 60%.
- Avaliación continua: 40%.

As actividades de dispensa de asistencia colgaranse na web da EUTS (www.euts.es), no apartado da materia de Traballo Social e Xénero, en concreto, no espazo destinado a dispensa de asistencia. Neste espazo tamén se colgarán as pautas de entrega de traballos, as puntuacións e os prazos estipulados para a entrega das tarefas.

Do mesmo xeito que na modalidade presencial, só se sumará a nota do exame á avaliación continua, cando

nesta última se acade unha puntuación igual ou superior a 2 puntos.

O alumnado con dispensa de asistencia terá que contactar coa docente, por correo electrónico (pfrieiro@euts.es) nun prazo non superior a cinco días hábiles desde a data de publicación da acta na que figura a resolución favorable de dispensa de asistencia.

SISTEMA DE CONTROL DE ASISTENCIA

O sistema de control de asistencia é o establecido polo centro.

O prazo e os motivos polos que se poden xustificar as faltas de asistencia son os establecidos na Normativa de asistencia a clase nos ensinos adaptados ao Espazo Europeo de Educación Superior (Acordo do Consello de Goberno da USC do 25 de marzo de 2010).

No caso de non asistir á clases nas que se realizan tarefas con puntuación e se teñan xustificadas as faltas de asistencia, pódense compensar estas, coa elaboración de traballos e exercicios encomendados pola profesora. unha vez se teña confirmación da xustificación da/ s falta/s de asistencia, o/o alumno/a ten que poñerse en contacto coa profesora, a través de correo electrónico (pfrieiro@euts.es) nun prazo máximo de cinco días hábiles, a contar desde a data da resolución favorable da falta ou faltas xustificadas.

Para a entrega de traballos derivados de faltas xustificadas establécese un prazo de entrega, en concreto, cinco días hábiles desde que a persoa alumna recibe a tarefa ou tarefas por parte da docente. Fóra deste prazo non se procederá á súa revisión e, por tanto, non se puntuarán.

SISTEMA DE RECUPERACIÓN

- A recuperación do exame realizarase nas datas oficialmente establecidas.
- Os traballos realizados nas clases só se poderán recuperar cando se teña unha resolución favorable da falta xustificada.
- As persoas que non entreguen as actividades programadas nos prazos estipulados, salvo causas debidamente xustificadas e acreditadas, non poderán recuperalas na primeira convocatoria.
- A puntuación das actividades realizadas nas clases interactivas, salvo que a falta estea xustificada, non se poderá recuperar na segunda convocatoria.
- Poderase solicitar que se garden as notas alcanzadas durante dous cursos académicos. Para iso, o alumnado debe solicitalo por escrito, mediante correo electrónico á docente (pfrieiro@euts.es). O prazo máximo estipulado para esta solicitude é o último día de setembro do curso académico seguinte.

Tempo de estudos e de traballo persoal que debe dedicar un estudante para superala

Traballo persoal do alumnado:

- Estudo autónomo individual ou en grupo: 50 horas.
- Exercicios: 15 horas.
- Lectura de textos: 10 horas.
- Elaboración de traballos, visualización de material: 20 horas.
- Outras tarefas propostas: 4 horas.

TOTAL: 99 horas.

Recomendacións para o estudo da materia

A participación nas clases é fundamental para a integración dos coñecementos teóricos e prácticos, e para que o alumnado sinta a maior vinculación cos contextos profesionais.

Recoméndase, durante o desenvolvemento temporal da materia, manter un contacto periódico coa profesora encargada para a clarificación e a orientación bibliográfica precisa para poder afondar nos aspectos de maior interese.

Observacións

Para os casos de realización fraudulenta de exercicios ou probas será de aplicación o recollido na Normativa de avaliación do rendemento académico do alumnado e de revisión de cualificacións.

Recoméndase ler a guía da materia que se facilita ao alumnado o primeiro día de clase, nela amplíanse os contidos do programa, en canto a planificación, datas importantes, actividades, puntuacións de estas, pautas de entrega de traballos, bibliografía, entre outros aspectos

G3171445 – Traballo Social no Ámbito da Iniciativa Social (Ferramentas Legais e Organizativas para o Traballo Social) - Curso 2022/2023

Información

- **Créditos ECTS**
- Créditos ECTS: 6.00
- **Total: 6.0**

Outros Datos

- **Tipo:** Materia Ordinaria Grao RD 1393/2007
- **Departamentos:** Campus Norte
- **Áreas:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Centro:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Convocatoria:** 1º Semestre de Titulacións de Grao
- **Docencia e Matrícula:** Cuarto curso

Profesor: Manuel Luis Barreiro Carballal

Programa

Obxectivos da materia

- Coñecer os elementos do funcionamento das organizacións de iniciativa social e os diferentes enfoques de xestión, liderado e calidade nas mesmas.
- Adquirir destrezas de xestión do traballo en equipo, de programación do traballo e colaboración interprofesional e interinstitucional.
- Adquirir capacidades de participación e xestión de entidades de iniciativa social.
- Coñecer e ser capaz de xestionar as formas de participación cidadá.
- Ser capaz de deseñar e implementar proxectos de intervención dende o traballo social no ámbito da iniciativa social.
- Proporcionar ao alumnado coñecementos teórico-prácticos sobre o funcionamento da iniciativa social en relación aos servizos sociais.
- Afondar no sobre a organización do voluntariado.
- Promover no alumnado (atendendo ao seu futuro profesional) capacidades necesarias para contribuír ao desenvolvemento dunha organización de iniciativa social.

Contidos

1. Evolución e situación actual da Iniciativa Social
 - As orixes históricas das organizacións non lucrativas
 - Xénese e desenvolvemento do concepto de Terceiro Sector
 - Teorías que xustifican o desenvolvemento do Terceiro Sector
 - Principios reitores das organizacións de iniciativa social
 - Sociedade civil e Terceiro Sector
 - Concepto de ONG
 - O debate sobre a caridade e a filantropía
 - A Lei 43/2015 do terceiro Sector de Acción Social
 - Cara ao futuro: os retos do Terceiro Sector
2. As asociacións
 - Rousseau e a lei Le Chapelier: as sombras da ilustración.
 - Da Constitución de Cádiz á lei franquista de 1964.
 - Lei orgánica 1/2002, do 22 de marzo, reguladora do dereito de asociación.
 - Como crear unha asociación?
3. As fundacións.
 - Regulación xurídica estatal e autonómica:
 - Lei 50/2002 de Fundacións

- Lei 12/2006, de fundacións de interese galego.
- Como crear unha fundación?

4. O voluntariado

- A irrupción do voluntariado a finais do século XX. O caso español.
- Os modelos ideolóxicos e o voluntariado.
- O asociacionismo voluntario español en cifras
- Lei estatal 6/1996, do 15 de xaneiro e Lei 45/2015, do 14 de outubro, do voluntariado
- Lei 10/2011, do 28 de novembro, de acción voluntaria de Galicia.
- Os códigos de conduta das organizacións de voluntariado
- A xestión do voluntariado dentro das organizacións de iniciativa social
- O voluntariado no sector gobernamental. O servizo civil do artigo 30.3 da constitución española.

5. O/a traballador/a social e a Iniciativa Social.

- Funcións do/a traballador/a social.
- As relacións do/a traballador/a social coas entidades de iniciativa social.

Bibliografía básica e complementaria

BIBLIOGRAFÍA BÁSICA

Fernández Maíllo, G. (Coord.) (2019). *Informe sobre exclusión y desarrollo social en Galicia*. Fundación Foessa.

BIBLIOGRAFÍA COMPLEMENTARIA

Alemán, C. e García, M. (1999). *Fundamentos de Bienestar Social*. Tirant lo Blanch.

Álberich, T. (2002). *Guía fácil de asociaciones. Manual de gestión*. Dykinson, S.L.

Álvarez de Mon, S. e Martínez, J. L. (1998). *El Tercer Sector: Retos y propuestas para el próximo Milenio*.

Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales. Fundación La Caixa (2007). *Buenas prácticas en la gestión del voluntariado*. La Caixa.

García, J. (2001). *Manual del voluntario*. Solidarios para el Desarrollo. García, J. (1996). El Tercer Sector. *Documentación Social*, 103,11-35.

Gutiérrez, A. (1997). Estado, Mercado y Sociedad Civil. *Boletín de Estudios y Documentación*, (6).

Herrera, M. (1997). Tercer Sector y sociedad compleja. Debate teórico. *Revista del Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales*, (5).

Izquierda, J. L. (2011). *Voluntariado y Tercer Sector: Cultura, participación cívica y organizaciones solidarias*. Tecnos. López-Cabanas, M. e Chacón, F. (1997). *Intervención psicosocial y servicios sociales: Un enfoque participativo*. Síntesis.

Lorenzo, R. (1996). Las fundaciones y el sector no lucrativo. *Documentación Social*, 103,217-227.

Madrid, A. (2001). *La Institución del voluntariado*. Trota.

Martínez, M. I. (2000). *Empleo y trabajo voluntario En las ONG de acción social*. Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales y Fundación Tomillo.

Montagut, T. (2003). *Voluntariado, la lógica de la ciudadanía*. Ariel.

Pérez-Díaz, V. e López, J. (2003). *El Tercer Sector de Acción Social en España*. Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales. Reichman, J. e Fernández, F. (1994). *Redes que dan libertad*. Paidós.

Ruiz, J. I. (2001). El voluntariado en España. *Documentación Social*, 122,67-83.

Subirat, J. (2001). Sociedad Civil y voluntariado: Responsabilidades colectivas y valores públicos en España. *Documentación Social*, 122,41-66.

Tavazza, L. (1995). *El nuevo rol del voluntariado social*. Lumen.

Zurdo, A. (2003). *Voluntariado y estructura social: funciones sociales y límites. Las entidades voluntarias de acción social en España: Informe General*. Fundación FOESSA.

Competencias

Competencias xenéricas

- Posuír e comprender os coñecementos que definen ao Traballo Social como disciplina científica, incluíndo as súas teorías, métodos e ámbitos de aplicación, a un nivel que se apoia nas publicacións máis avanzadas e inclúe algúns dos aspectos máis relevantes que están na vanguardia do coñecemento neste campo.

- Saber aplicar eses coñecementos na súa actividade profesional e saber elaborar e defender argumentos sobre as cuestións que incumben ao Traballo Social, facendo uso dos seus coñecementos sobre a realidade social, as teorías, os modelos e os métodos científicos propios.

Competencias específicas

- Establecer relacións profesionais ao obxecto de identificar a forma máis adecuada de intervención.

- Coñecer estratexias para intervir con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para axudarlles a tomar decisións ben fundamentadas achega das súas necesidades, circunstancias, riscos, opcións preferentes e recursos.
- Valorar as necesidades e opcións posibles para orientar unha estratexia de intervención.
- Saber responder a situacións de crises valorando a urxencia das situacións, planificando e desenvolvendo accións para facer fronte ás mesmas e revisando os seus resultados.
- Adquirir habilidades para interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para conseguir cambios, para promocionar o desenvolvemento dos mesmos e para mellorar as súas condicións de vida por medio da utilización dos métodos e modelos de Tráballo Social, facendo un seguimento con regularidade dos cambios que se producen ao obxecto de preparar a finalización da intervención.
- Desenvolver habilidades para defender ás persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades e actuar no seu nome si a situación requíreo.
- Saber preparar e participar nas reunións de toma de decisións ao obxecto de defender mellor os intereses das persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades.
- Desenvolver aptitudes para traballar de xeito eficaz dentro de sistemas, redes e equipos interdisciplinares e multiorganizacionales co propósito de colaborar no establecemento de fins, obxectivos e tempo de duración dos mesmos contribuíndo igualmente a abordar de xeito construtiva os posibles desacordos existentes.
- Adquirir habilidades para participar na xestión e dirección de entidades de benestar social.

Competencias transversais

- Capacidade de análise e síntese
- Capacidade de comunicación oral escrita
- Capacidade de razoamento crítico
- Capacidade de compromiso ético
- Capacidade de aprendizaxe autónoma
- Capacidade de liderado
- Capacidade de Iniciativa e espírito emprendedor
- Capacidade de motivación pola calidade

Metodoloxía da ensinanza

O profesor encargado da materia deseñará un itinerario formativo que permita ao alumnado coñecer a evolución histórica da iniciativa social, os seus fundamentos lexislativos, os principios e valores que a rexen así como as máis relevantes realizacións neste eido. Con este gallo organizarase a aula en diversos grupos de traballo.

Preténdese que o alumnado, individual ou grupalmente, desenvolva actividades de participación activa: discusión de casos; traballo con textos ou datos; aplicación de técnicas, destrezas e habilidades a supostos prácticos, etc.

Como aula virtual, para o desenvolvemento da docencia emprégase a web propia do centro, na que cada materia ten o seu espazo propio, ao que o alumnado accede con chave.

Na segunda e posteriores convocatorias dada a dificultade do alumnado para compatibilizar os horarios dos diversos cursos estará exento da avaliación da asistencia ás clases interactivas polo que deberá presentar os traballos alternativos correspondentes xunto co deseño da entidade de iniciativa social á que nos referiremos así como a realización das actividades de comprobación de coñecementos adquiridos. De resultarlle posible ao alumno/a compatibilizar tales horarios poderá, se así o decide, optar pola avaliación da interactividade.

A metodoloxía empregada na aula será dobre:

- As clases expositivas consistirán en explicacións maxistras con utilización de exemplos relacionados co traballo social, preferentemente relativos ao contexto sociocultural actual. Ocasionalmente solicitarase ao alumnado a súa colaboración máis aló da aula para que investiguen sobre aspectos propostos en ditas clases e que precisan dun aporte de tempo persoal do que non se conta no horario lectivo.

- As clases interactivas consistirán na realización en aula de casos prácticos propostos polo profesor que faculten ao alumnado no deseño dunha entidade de iniciativa social e os capacite para unha xestión eficaz da mesma. A aprendizaxe mediante a resolución de casos complementarase con comentarios de noticias de prensa referidas as actuacións da Iniciativa Social na realidade e visionado de fragmentos de películas ou documentais sobre as problemáticas propias do sector, facendo incidencia nunha visión pragmática das fortalezas e puntos febles da iniciativa social.
- Igualmente o profesor orientará ao alumnado nas referencias documentais a empregar para realizar os diversos traballos propios da materia. En sesións monográficas o alumnado exporá ante os compañeiros, o contido de tódalas tarefas encomendadas; as intervencións serán avaliadas continuamente.
- Ademais das tarefas encomendadas polo profesor, cada grupo creará e organizará, desde unha realidade ficticia, unha entidade de Iniciativa Social prestadora de Servizos Sociais que será presentada a través de un traballo por escrito e exposta ante tódolos compañeiros e compañeiras.
- Realizaranse visitas pedagóxicas a diversas entidades de iniciativa social da zona, preferentemente a aquelas máis emblemáticas nas diversas areas de intervención.

Sistema de avaliación da aprendizaxe

A avaliación do alumnado levarase a cabo mediante unha avaliación que conxugará unha modalidade continua formativa (40%) e unha proba teórico práctica (60%). Realizarase sobre un total de 50 puntos.

- O traballo desenvolto nas sesións interactivas e nos grupos reducidos puntuarase ata un máximo de 10 puntos.
- A elaboración e defensa grupal dunha entidade de iniciativa social puntuarase ata un máximo de 10 puntos.
- A proba teórico práctica constará dunha batería de preguntas curtas (10 puntos), 20 preguntas tipo test (10 puntos) e un caso práctico (10 puntos) o cal suma un total de 30 puntos.

SISTEMA DE CONTROL DE ASISTENCIA

O sistema de control de asistencia é o establecido polo centro. O prazo e os motivos polos que se poden xustificar as faltas de asistencia son os establecidos na Normativa de Asistencia a Clases nos Ensinos Adaptados ao Espazo Europeo de Educación Superior (Acordo do Consello de Goberno da USC do 25 de marzo de 2010).

O alumnado que xustifique a imposibilidade de asistir ás clases, e teña concedida dispensa de asistencia, poderá compensar as faltas de asistencia coa realización e defensa dun traballo. A temática e a metodoloxía que hai que seguir, para esta compensación, será acordado entre o profesor e o alumnado. O alumnado que ten concedida a dispensa de asistencia, ten que poñerse en contacto co profesor, preferentemente por correo electrónico, nun prazo non superior a 5 días hábiles desde a data de publicación da acta na que se recoñece dita concesión.

No caso de non asistir ás clases nas que se realizan tarefas que puntúen, e se teñan xustificadas as faltas de asistencia, estas tarefas poden compensarse coa elaboración de traballos e exercicios que sexan encomendados polo profesor. Unha vez que se teña confirmación da xustificación das faltas de asistencia, o/a alumno/a ten que poñerse en contacto co profesor para o encargo da tarefa compensatoria.

PLAXIO E USO INDEBIDO DAS TECNOLOXÍAS

Para os casos de realización fraudulenta de exercicios ou probas será de aplicación o recollido na *Normativa de avaliación do rendemento académico dos estudantes e de revisión de cualificacións*.

Tempo de estudos e de traballo persoal que debe dedicar un estudante para superala

Estudo autónomo individual ou en grupo: 50 horas

Exercicios: 15 horas

Lectura de textos: 10 horas

Elaboración de traballos, visualización de material: 24 horas

TOTAL: 99 horas

Recomendacións para o estudo da materia

A asistencia e a participación nas sesións temáticas presenciais constitúen un dos referentes para que o alumnado de maneira autónoma poida asimilar corpo teórico da materia que en todo momento orientará a aprendizaxe práctica. En caso de que sexa preciso empregar á docencia en remoto resultará moi convinte que o alumnado participe de xeito activo en dita formación buscando sempre a maior horizontalidade posible xerando un espazo (real ou virtual) de debate e mellora continua.